

Ціна: 40 центів.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XVII

БЕРЕЗЕНЬ — 1966 — MARCH

Ч. 194

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Гай-Головко О. — 3 нових поезій	1
Сварог В. — Розмова з читачами	3
Недзведський М. — Опера про Кобзаря України	10
Голубенко П. — Из записок —	14
Волиняк П. — Католики попереду православних	18
Маляр П. — Підсумок творчості поета	20

Некрологи. Дописи. Повідомлення.

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Дівчина з України. Фото О. Гордієнка. (За журналом «Україна». Київ, ч. 51. Грудень 1965).

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Багряна Галина, Н. Ульм, Німеччина	2
Николенко Д., Роксбури, США	2
Зозуля Ол., Детройт, США	2
Денисюк О., Торонто, Канада	1
Дербуш М., Мінеаполіс, США	1
Сірик Г., Форт Ірі, Канада	1
Меркело О., Чикаго, США	1
Зеленська Марина, Річмонд Гілл, США	1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Менжега Марко, Супіріор, США	10.00
Логуш Марія, Монреаль, Канада	6.00
Головко Ольга, Стейтен Айленд, США	4.00
Фурса Сергій, Детройт, США	3.50
Боровський Є., Оттава, Канада	3.00
Николенко Д., Роксбури, США	2.50
Сердюк С., Меккіс Рокс, США	2.50
Василишина В., Філядельфія, США	2.00
Галецький К., Бруклін, США	2.00
Козуляк М., Монреаль, Канада	2.00

«НОВІ ДНІ»

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во «Нові Дні», редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$4.00, піврічна: \$2.50

США — річна: \$4.50, — піврічна: \$2.50 амер.

Зміна адреси: 10 центів (можна канадськими поштовими марками, чи амер. грошми)

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА.

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

Передплата: річна — півтора фунти.

В Австралії:

S. Krywolar, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
South Australia

Передплата: річна — півтора фунти.

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.

Editor: Petro Wolyniak.

Солоний Н., Едмонтон, Канада	2.00
Сарнавський П., Монреаль, Канада	2.00
Сороко Е., Саскатун, Канада	2.00
Стахів Р., Ватердовн, Канада	2.00
Н. Н., Оттава, Канада	2.00
П. М., Торонто, Канада	2.00
Винницький Остап, Торонто, Канада	2.00
Рибальченко М., Сиракюзи, США	1.50
Колдун М., Клівленд, США	1.50
Романик Д., Торонто, Канада	1.00
Галабар М., Торонто, Канада	1.00
Меркело О., Чикаго, США	1.00
Берегулька А., Бостон, США	1.00
Криволап М., Філядельфія, США	1.00
Ходаченко М., Торонто, Канада	1.00
Семченко П., Торонто, Канада	1.00
Глушко Степан, Торонто, Канада	1.00

На іменинах у нашого читача Миколи Підлісного зроблено збірку на українську пресу. Зібрано на газету «Українські Вісті» в Німеччині 49.00 дол., а на «Нові Дні» — 20.00 дол.

Пожертви склали:

Підлісний Микола	7.00
Жураківський Василь	2.00
Момот Іван	2.00
Глоза Йосип	2.00
Максимлюк Андрій	2.00
Пишкало Іван	2.00
Куц Федір	2.00
Костира Сергій	1.00

Збірщиків п. Ф. Кушєві і всім гостям — щире спасибі, а іменинникові Миколі Підлісному — щастя і успіхів у житті і в громадській праці, у якій він віддано й чесно працює довгі роки. Ред.

26 лютого, як і було повідомлено, відбувся вечір «Нових Днів» у Детройті. Вечір був приємний і дечим відмінний від інших — мали бути вуличні «революціонери», але не прийшли. Поінформую читачів про нього в черговому числі. По вечорі поїхало кількоро людей на вечерю до соліста капели бандуристів ім. Шевченка Євгена Цюри. Там щось у куточку Олександр Зозуля і Петро Китастий довгенько рахували. А потім ми собі вечеряли... Десь о 3-ій годині ночі Ол. Зозуля дає мені якісь списки і цілу купу грошей: «Нате оці списки й рахунки і ось тут 188.00 доларів». «Що це за гроші? — питаю. «Тут усе списано. Тут є нові передплатники, віднови передплат, що зібрав п. С. Фурса, і 151.00 дол. на пресовий фонд». «Коли ви й нащо його збирали?» «Трохи в залі, трохи тут. А не хочете, то роздайте їх людям назад, як хочете наживати собі ворогів... А моє діло передати гроші вам».

Отже! Отже О. Зозуля, Детройт, США 151.00

В тім числі:

Н. Н., Детройт, США	51.00
Халява Іван	25.00
Решта із вступів	20.00

(Далі на стор. 32)

З НОВИХ ПОЕЗІЙ

ТАРАСОВІ ШЕВЧЕНКОВІ

Епітафія

Тобі для пам'ятника занижене небо,
Тобі для пам'ятника замала земля,
Тобі для пам'ятника стільки бронзи треба,
Що за століття світ не виробля.
Покласти пам'ятник — малюсінької люди,
Зусилля їх — марненькі і пусті...
Тож пам'ятником нам величний образ буде
І викований меч у нашому бутті.

МОЛИТВА

Боже правий, із вини якої
Ти для мене вирок цей прирід,
Що своєю волею святою
Сотворив мене в двадцятій вік
І послав прекрасною Землею
Ле дзвенить творіння голубе,
Полювать за людською душею,
Щоб у ній побачити Тебе?
І з тих пір у світі всюдисущо
Я палю у тузі спрагли дні,
Бо при світлі ясним бачу в душах
Тільки стемнені штрихи одні
Образу Твого і схожості Твоєї,
Що так щедро дав людині Ти,
Щоб навік ізлитися із нею
І невпинно вічністю іти.
Тайнії Твої Святі Чертоги, —
Ти ж Любов, але Ти також Гнів...
Покажи ж мені пряму дорогу
В людську душу, де б Ти заяснів
Ореолом зір на аналої,
А не жеврів у глибокій млі...
Я ж шукаю душу із Тобою,
Я ж живу для цього на Землі!

ВІДПОВІДЬ КИТАСТОМУ

У тебе горою горе
І в мене горя гора...
Тяжка твоя кобза, Григорію, —
Не легша від мого пера.
Тяжка вона й журна з виду
Від грузу убогого зла:
Валили на неї і кидали
Тяжкі слова і діла.
В мізерії завжди тяга
Варити для велетня гнів...
А ти ж був найбільшим звитягою
Чужинних світанків і днів.
Ти плавив сердець каміння
Піснями вогненних плес,

Ти ніс Україну країнами, —
Важкий, але праведний хрест.
І в двері Білого Дому
За руку її увів
Із бурями, зливами, громами
Минулих і наших часів.
І стала поволі дніти
Чужинна черства земля...
Цього не утяли політики,
А Муза небесна твоя.
Вінок ізплела тобі віра
В безсонні, у муках, журбі...
Хто ж може з тобою помірятись,
Хто ж рівний отут тобі?

Шляхетні і горді еліни
До неба б тебе підняли
Своїми руками нетлінними
І духом без мли і хули,
Щоб сявав, як зорі, угорі,
Щоб вічності вихор не стер...
А де ж ти у нас, Григорію,
А де ж ти, Орфею, тепер?
Стоїш ти, як дуб, у полі
Ув інеї, хвищі, льоду
І ливишся з сумом і болями
На Музу свою — самоту,
І ливишся з ночі до рання
На попис хватких юрбарів,
Як ходять вони індіанами
У лісі порожніх днів.

INTRODUCTIO

Може завтра вже сонце погасне
І в очах моїх сяде смерть,
І промовлять ротами гласними,
Що не міряю більше твердь,
І полізуть в домівок гуті
Пити сопух і їсти грязь,
Щоб забризкати брата отрутою
Для соборного розквіту в нас.
І зловонню стрілятиме злість ця
Із пащек, а з очей — голки,
І нічого у гутах не зміниться, —
Попливуть, як пливли, роки.
І з багна випливатиме пінно
Ізгнилих думок сміття,
І хлопці з політичними мінами
Затикатимуть рот у життя.

МІСЦЕВИМ ПАТРІОТАМ

Стійте!
Не руште з місця,
ви —

створіння преклонноколінне,
я часу не маю,
дивіться:
я —
виковую
Україну
без хахла з гарбузовим дренам,
що висиджується за стогом,
без запамороченого галичмена,
якому ум
осів
у ноги;
без волинського вовкулаки,
що на одрубі дьоготь точить,
без мізерії усіякої,
що осліплює
Україні очі.
Чорно!
Лиш тільки злість ця
з вас —
висолоплюється руїнно,
закам'яніте ж,
ні з місця:
я —
виковую
Україну
з нашим Богом, а не божками,
що розповзуються, як гади,
чужедушними і мудролукавими,
убрукуючи
дороги
зрадою,
ідучи по них із спотвореним голосом,
живучи без душі живої
на гною загумінковости,
що тече,
до клоаки
історії.
Тож стійте!
Не руште з місця,
ви —
створіння преклонноколінне,
я часу не маю,
дивіться:
я —
виковую
Україну
з цим ім'ям на чолі у неї,
і у людях ім'я це запалюю,
тож до чорта із вами —
загумінковими плебеями,
що прогнили
віки
на причалі.
Я глушитиму вас молотобійним ударом
і під чотири вітри буду вас гнати,
аж поки перестанете бути татарами
для своєї
рідної
матері.

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Дєполович

БУКВАР

Дев'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50.,
в Англії — 10 шіл., Австралії — 11 шіл.

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої класи

П'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Трете видання

Читанка для 3-ої класи

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

4. Петро Волиняк

ЛАНИ

Читанка для четвертої класи

Трете видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Видання друге

Підручник з історії української літератури
і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.
Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 2.00 дол.,
в Англії — 15 шіл., в Австралії — 15 шіл.

6. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(Фонетика й морфологія).

Видання четверте.

Підручник пристосований до українських
еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник
з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

7. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (синтаксис)

Ціна: у Канаді і США — 1.60 дол. В Англії — 10
шілінг., в Австралії — 12 шілінг.

8. Петро Волиняк

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Випродана.

Друкується друге видання.

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням
та церковним громадам — знижка.

Розмова з читачами

(Про письменників, критиків та дещо з теорії)

Переді мною кілька листовних відгуків на мою статтю «Ілюзії і розчарування Юрія Шереха». Одні автори цих листів не погоджуються з деякими думками, висловленими в цій статті. Інші хочуть, щоб роз'яснив чи доповнив свої твердження.

Автор одного з листів пише: «Мені здається, що ви ставите на перше місце тему й ідеї літературного твору, а його мистецьку форму відсовуєте на другий плян». Другий читач іще категоричніше наполягає на тому, що в літературному творі головне не «що», а «як», а тому я не маю слухності, обвинувачуючи Шереха у формалізмі. Ці два листи я об'єднаю для однієї відповіді.

Мені раз-у-раз доводилось наголошувати дуже актуальну потребу невинно поглиблювати інтелектуальний підтекст нашої літератури. Мабуть, тому в деяких читачів і могло скластися враження, що я проповідую якусь пісаревщину.

Не претендуючи на особливу оригінальність, я постараюся якнайкраще викласти основні літературознавчі засади, які я вважаю за правильні. Сподіваюся, що цю статтю прочитають без великого змудження й ті читачі-неписьменники, яким також варто знати певний літературознавчий мінімум — хочби для того, щоб свідоміше читати літературні твори.

Мені доведеться почати нагадкою деяких теоретичних загальників, за що я задалегідь прошу у читачів пробачення. Мені також доведеться подеколи торкатися різних сумежних чи, вірніше сказати, дотичних проблем, які, зрештою, «сидять» на тій же самій головній осі: зміст — форма.

1. НАСАМПЕРЕД ТРОХИ ТЕОРІЇ

Проблема мистецької форми та її відповідності до змісту літературного твору така ж стара, як і сама літературна творчість. Ще з часів Арістотелевої «Поетики» навколо цієї проблеми не перестають точитися дискусії. Кінця їм не видно й досі.

З одного боку, література — явище соціальне. Письменник, якщо він не просто розважає читачів, пише для того, щоб сказати їм щось, на його думку, важливе й цікаве для них.

З другого боку, література — словесне мистецтво, здатність і вміння плястично живописати за допомогою слозесних образів. Якщо в творі немає образно-мистецької структури, то до художньої літератури він не належить.

Який з цих аспектів літературної творчості важливіший ніж інший? Яким має бути баланс форми й змісту в цілості літературного твору? Здавалося б, що зміст літературного твору, тобто те,

що автор хоче сказати своїм читачам, значно важливіший, ніж те, як він скаже це.

Такої думки нібито дотримувався Іван Франко. «Ви знаєте, — писав він у 1879 році одному зі своїх друзів, — що, пишучи що-небудь, я зовсім не хочу творити майстерверків, не дбаю о викінчення форми і т. д. не тому, що се само собою нехороша річ, але тому, що на тепер головне діло в нас сама думка; головне завдання писателя — порушити, зацікавити, вткнути в руки книжку, збудити в голові думку».

Для Франка художня творчість не була самоціллю, й «що» для нього було таки важливіше. Але відомо, що він зовсім не байдуже ставився до питань мистецької форми й не раз переробляв свої речі по кілька разів — коли це дозволяли йому робити трудні обставини його життя. Відомі і його висловлювання про художню форму.

Прибічники формальної методи в літературознавстві твердять, що історія літератури це не історія ідей, а історія літературних стилів у їх невинному чергуванні. У цьому твердженні є правда, бо не можна ігнорувати специфіки літературної творчості. Але не можна нехтувати й того, що література це явище соціальне. Відривати її від реального життя, значить перетворювати її на іграшку для людей, яким немає ніякого діла до людей.

Пригадаймо собі деякі ази. Своїми думками про життя письменник ділиться не прямо, тобто не звертаючись безпосередньо до зібності читачів мислити абстрактами. Він викладає їх у формі вишленої життєподібної історії. У ній він створює для спеціально дібраних персонажів такі ситуації, які повинні привести читача до певних думок про людей та їхнє життя. Так письменник включає читачів у свою дискусію з життям.

Схоже на те, що потреба в літературній творчості, тобто потреба в притчах, в алегоріях, у символах, в образному виразі думок, лежить у самій природі людини. Можливо, що майбутнє людство й не потребуватиме творчої літератури, але це буде не скоро.

Під «що» в літературному творі треба розуміти не саму його загальну ідейну концепцію, а й сюжет, тему, мотиви, ситуації. Авторське бачення життя розкривається і в сюжеті, і в композиції, і в системі образів, і навіть у самій мові твору.

Художній образ можна визначити як відображення конкретно-чуттєвого уявлення, яке має своїм джерелом реальний навколишній світ. Цей дійсний світ письменник бачить з власної точки зору. Тому художні образи передають індивідуальні враження й почуття самого письменника.

Добра половина змісту твору — у його мистецькій формі, у стилі авторської розповіді. А літературний стиль це є відношення всіх мовних засобів письменника до висловлюваних ним мислей. Першооснова стилю — довершене володіння літературною мовою. Надзвичайно важливі вибір слів, характер слововживання, лад речень, загальний ритм розповіді. Людина, що не має хисту й працездатності для того, щоб виробити свій власний індивідуальний мовостиль, не має шансів стати добрим письменником.

Зовнішня форма літературного твору — його мовні особливості й композиція (загальна побудова твору, його членування на частини, послідовність епізодів) не може бути оцінена поза її зв'язком зі змістом твору. Узята сама по собі форма є абстракцією; вона не функціонує у відриві від змісту. Через форму ми проникаємо в серцевину твору, у світ його мислей. Великі письменники завжди були й великими мислителями. Саме тому вони залишаються жити й для наступних після них поколінь — так, як разом з нами живуть і нині Шевченко, Франко, Леся Українка та інші клясики.

Літературний твір, у світлі всього сказаного вище, можна визначити як цілісну, єдину в усій складності своїх компонентів конструкцію, що втілює у формах мови картину своєрідного світу (об'єктивного чи суб'єктивного) освітленого поетичною свідомістю письменника. Єдність форми й змісту означає таке їх органічне взаємопроникнення, коли форма переходить у зміст, а зміст переходить у форму.

Ця єдність, звичайно, існує в ідеалі, до якого повинен прагнути кожен автор. Нерідко трудно вирішити, чи домігся такої єдності автор якогось конкретного твору і в якій мірі. Не лише кожен критик, а й кожен читач судитиме про це по-своєму, залежно від свого інтелектуального рівня та естетичних смаків. Це вже не кажучи про те, що естетична досконалість художньої форми — категорія історична, отже й мінлива (але естетичну насолоду нам можуть давати й твори давніх часів). Очевидно, для даного часу найкраща така художня форма, яка відповідає смакам естетично вихованих читачів. Це зовсім не виключає новаторства.

У пізнішому періоді своєї творчості Борис Пастернак мріяв про те, щоб виробити для себе такий стриманий, непретенсійний стиль, при якому читач навіть не помічав би того, яким способом він осво-

ює зміст твору. Пастернак прагнув до великої мистецької простоти, до мовостилю, який би не привертав до себе нічий уваги. Йому було дуже прикро, коли в його творах вистрибували якісь стилістичні викрутаси, що ставали між читачем і авторовими ідеями. Стиль, що його хотів витворити Пастернак, це найтрудніший стиль. Куди легше заповнювати свої твори претенсійними, псевдокрасивими, псевдохудожніми «образами», які нібито звільняють письменника від обов'язку мислити...

2. ПРО НЕЧИТАЮЧИХ ПИСЬМЕННИКІВ І ПИШУЧИХ ЧИТАЧІВ

Технологічна аналіза літературних творів, тобто формальна метода літературної критики, дуже потрібна. Вона потрібна не як самоціль, а для того, щоб підносити літературну кваліфікацію письменників. Якщо літературний твір — конструкція, то вміло побудувати її може тільки конструктор, досвідчений у технології свого мистецтва. Літературна кваліфікація дається нелегко і одного вродженого хисту для неї мало.

Якщо трудно визначити наскільки органічно форма поєднана зі змістом у видатному творі, то недосконалість форми у безталанному творі може побачити «неозброєним оком» кожен «рядовий» читач. Якщо «образ автора» в літературному творі це образ людини душевно некультивованої, інтелектуально мілкої й естетично недорозвиненої: якщо сюжет твору неправдоподібний чи наївний, абияк зляпаний; якщо мова твору сира й сіра; якщо персонажі — грубо розмальовані ляльки, яких автор смикає за нитки занадто очевидно; якщо в творі немає свіжих, цікавих, спостережень, то про єдність форми й змісту в такому творі не може бути й мови — хіба що в тому розумінні, що й те й друге однаково нікуди не годяться.

Існує категорія авторів, яких проф. Білецький колись назвав «пишучими читачами». Це дуже активні читачі художньої літератури, які вирішили, що настала й для них пора стати письменниками. Інтенсивне читання (на жаль, далеко не завжди кращої літератури) постачило їм певний запас фразеологічних зворотів та різних стереотипних виразів. Крім того, вони запам'ятали чималу кількість літературних ситуацій, мотивів, сюжетів, ряд нескладних психологічних проблем. Невиробленим, сирим, бідним, а часто й не дуже грамотним «мовостилем» вони переказують десь прочитане, десь почуте, усім давно відоме, — не збагачуючи його власними думками та спостереженнями. У своїй «творчості» вони повністю йдуть від прочитаного й запозиченого. Але й це запозичене вони не перетравили як слід...

Це не виключає того, що серед продуцентів такого роду літератури можуть бути люди зі справжнім літературним хистом. Їхнє лихо в тому, що вони не знають основ теорії літератури, а якщо й читали про них, то вони до них «не дійшли». Вони

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545

(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок

Δ ПЕРЕРІБКИ,

Δ НАПРАВИ,

Δ ПОВНА ГАРАНТІЯ.

не схильні розуміти того, що літературна праця вимагає невпинної самоосвіти, глибокого знання теорії літератури та кращих творів сучасного світового письменства. Але передусім вона вимагає вміння бачити.

Письменник повинен мати що сказати своїм читачам. Це мусить бути не тривіальним повторенням чи неоригінальною варіацією давно відомих істин. Поза межі своїх палітурок може вийти тільки той твір, тема якого актуальна не лише для даного моменту й не лише для вузької групи людей. Він повинен мати щось актуальне й для «вічної людини». Письменникові конче потрібні широта мислі, багатогранність інтересів, розуміння складності людської психіки, уміння узагальнювати, типізувати. І це ще не все...

Успадкована провінційність і у філософії (яка, до речі, зовсім не повинна бути «модерною» чи модною), і в мовостіях перешкоджає нашій еміграційній літературі стати повновартісним сектором літератури західного світу. Наші письменники бояться підіймати великі — як українські, так і загальнолюдські — теми та продовжують вовтузитись у дріб'язковій тематиці і в мілкій філософії, у переживанні давно відомого. Це можна пояснити й навіть «виправдати», але легше нам від того не стане.

Колись один автор прислав мені свій твір з проханням висловитися про нього (звичайно, не в пресі, а листовно). Я старався знайти в цьому творі те, що могло б зробити його твором мистецтва: наявність свіжої й цікавої точки зору на життя, інтересні характери, своєрідність мовостілю. Мені здалося, що автор має хист і що в його творі є дещо обіцяюче. Я запропонував йому попрацювати над тим, що в ньому є вартісного.

У відповідь автор написав мені, що його не обходять жодні «загальнолюдські проблеми», ніяка психологія й т. д. і що я не помітив у його творі головного — викриття й засудження русифікаційної політики Росії на Україні.

Засудження русифікації має повне право бути в літературному творі. Але, якщо воно є єдиним приводом для написання твору, якщо автор не має для цього твору ніяких інших ідей, ніяких інших життєвих спостережень, крім політичної тенденції, то йому краще написати статтю історичного чи публіцистичного характеру. Однієї ідеології для художнього твору замало.

Що може бути нудніше від прямолінійно zaangażованих, наскрізь «прополітизованих» романів, напр., «радянських» письменників, які невпинно розмазують фальшиві офіційні міти про віддану любов народних мас до своєї рідної партії та їх трудовий ентузіазм! Не йдімо слідами цієї низькопробної й недовговічної літератури!

Твір, присвячений темі русифікації на Україні, може бути й доброю літературою — наприклад, коли його автор не обмежиться стереотипними й сотні разів повтореними публіцистичними нападами на московську політику, а глибоко й художньо пропси-

хоаналізує ряд узятих із життя типів українських людей та покаже, чому і в яких життєвих ситуаціях вони улягають русифікаційній політиці російської держави. Якщо автор зможе зробити це в яскравій имстецькій формі, то в нього вийде добрий літературний твір. Треба пам'ятати при цьому, що сама лише «художність» (хоч вона й конче потрібна) ще не допоможе авторові змайструвати літературний твір з купи політичних тез і гасел.

3. ПРИНЦИП ЕКВІВАЛЕНТНОСТИ НА ОСІ КОМБІНАЦІЇ

Формальна літературна критика повинна виховувати письменників на кращих зразках літературної творчості, на шедеврах світової літератури. На жаль, формальна аналіза літературних творів може в певних обставинах вироджуватись у формалізм — у заперечення всякої ваги інтелектуального змісту й таким чином у відрив форми від змісту.

Російські формалісти 20-их років заявляли, що мистецтво — це чиста форма, що справжня «поетична поезія» мусить бути оформленням самоцінного слова, як «вислів з настановою на вираз».

Такі твердження нічим не відрізнялися від давніших декадентських, а пізніше футуристських визначень поетичної мови й поезії, «якими вони повинні бути». В. Шершеневич у своїй книзі «Футуризм без маски» писав: «У поезії є тільки форма. Форма і є змістом. Форма не є засобом щось висловити. Навпаки, зміст є лише зручний привід для того, щоб створити форму. Форма є самоціль».

У книзі цього ж автора, «Зелена вулиця», поезія визначається як мистецтво сполучення «самовитих» слів. Автор закликає: «Скиньте зі слів їхній зміст і значення, які жованим папером обліпили чистий образ слова». Це писалося ще в... 1916 році.

Формалісти посилено займалися дослідженнями в царині форми (так вони заявляли), але форму вони вивчали у відриві від змісту. Тому їхні дослідження пішли по лінії механічних вимірів. Наприклад, вони студіювали синтаксичні конструкції, не розуміючи того, що поза образним контекстом ці конструкції перестають бути гранями мистецької форми.

Один із літературознавців порівняв формалістів з людиною, яка бажачи оцінити гарну статую, починає вивчати вагу й розміри цієї статуї, потім величину й форму зерняток мармуру та їхнє розташування в різних місцях статуї.

Модна нині «нова критика» практикується в Америці такими літературними критиками, як Брукс, Воррен, Тейт, Блекмор, Ренсом, Річардс. Вони твердять, що літературні твори не можна судити з позицій етики, науки, теології, історії і т. д.; що літературна критика повинна бути аналізою творів як автономних мистецьких вартостей; що вона не повинна цікавитися читачами (Річардс, здається, цісі думки не поділяє); що біографія письменника

не має жодного відношення до його творчості.

Вивчаючи літературний твір, «нові критики» зосереджуються на його мові, досліджують взаємодіяння слів, шукаючи форму в тотальному узорі мови. Формалістична критика ускладнюється буквально з кожним роком, змикаючись із структуральною лінгвістикою, навіть з кібернетикою і т. д. Щоразу ускладнюється фразеологія й термінологія літературознавства, перетворюючи його на дисципліну, приступну тільки для втаємничених. Колишній російський, а тепер американський літературознавець-формаліст Р. Якобсон, наприклад, оперує такими формулами: «Поетична функція переводить принцип еквівалентності з осі селекції у вісь комбінації» (у статті «Лінгвістика і поетика»).

Створюється враження, що такі теоретики дбають зовсім не про живу, діючу літературу, а про те, щоб розбудувати для самих себе таку схоластичну систему крайніх абстракцій, якими вони б могли потім бавитися з чисто дитячим ентузіазмом.

У книзі американських літературознавців Рене Веллека й Остіна Воррена «Теорія літератури» (перше видання її вийшло в 1942 році) заперечується потреба будь-якого змісту в літературному творі, мовляв, людські характери й життєві обставини — це лише матеріали, з яких письменник організує естетичну структуру свого твору. Цей твір не повинен мати жодного пізнавального чи виховного значення.

Звідки береться критика, що принципово не цікавиться читачами, відриває літературу від проблем реального життя, проповідує «чисте мистецтво», перетворює і літературу й саму літературну критику на поле для забав інтелектуальних гедоністів?

Дуже часто буває, що для людей, які займаються літературою професійно, наприклад, професорів літератури, літературних критиків та занадто самозаглиблених письменників, життєвий досвід яких обмежено вузьким колом академічного або снобістського чи богемного середовища або чотирма стінами кабінетів і бібліотек, література перестає бути тим, чим вона має бути для широкої читацької публіки. У вченому та відлюдному середовищі літературна форма стає фетишем, а література — софістикованою грою, відчуженою від життєвих проблем.

Звичайно, художня література не є ні пізнанням, ані «освоєнням» світу, як це твердять, напр., марксистські літературознавці (які, до речі, приписують пізнавально-освоювальну функцію лише своїм, «радянським», письменникам — пропагандистам партійної політики та тим з класиків, яких вони намагаються загримувати під попередників соцреалізму).

Письменники не можуть по-науковому вивчати світ, бо це насамперед не їхня функція, а подруге, вони не мають для цього фахової підготовки з антропології, психології, соціології, філософії тощо. Але вони можуть замислюватися над життям як мистці, як поети. Великі письменники судять

життя з позицій своїх ідеалів. Картин, спостережених з «байдужих позицій» у доброму мистецтві не буває. Образна структура твору одночасно є інтелектуальна й емоційна. Вона підпорядкована загальному завданню літератури — пробудити в людях активне, творче ставлення до життя, розширити рамки людського життя, облагороджувати читачів, привчаючи їх оцінювати життя з естетично-етичних позицій.

Кожна велика література була цілеспрямованою критикою поведінки людей та створеного ними світу. Література, що стає на службу несправедливому статус кво, якомусь політичному режимові як орган його пропаганди, не може бути великою літературою, тобто літературою, яка стимулює духовний ріст людства, породжує в ньому непереможне прагнення до свободи.

Серед письменників «радянської» України є немало людей з літературним хистом, але маса продукваної ними вірогідної писанини не являє собою великої літератури. Такого сорту кількість не переходить у якість. Таким письменникам закрита дорога до вершин справжнього мистецтва.

Навіть геніяльні письменники не могли б зробити нинішню підрадянську українську літературу великою. Добрій літературі, як повітря, потрібні правдивість, ідейна пристрасність, справжня людяність. Цих несфальшованих якостей, які відрізняють добру літературу від халтури, немає в творах навіть «живих класиків» підрадянського письменства. Ці якості взагалі не допускаються в соцреалістичну літературу.

«Радянські» письменники духово кастровані грубо тенденційним і вульгарним світоглядом, «схваленим партією й урядом». Вони по руках і ногах слугані нав'язаною їм тематикою. Зі стандартної глини вони мусять ліпити бездушні макети ідеальних «радянських людей». Але естетична правда не мириться з брехнею раз назавжди заданою «партійним письменникам». Тому патос цих письменників роблений, фальшивий. По суті ці письменники внутрішньо байдужі до того, про що вони пишуть.

Про неоригінальність, монотонність, стильову безбарвність і примітивність цієї літератури пише сама «радянська» літературна критика — яка не хоче або не може розуміти того, що велику, оригінальну й «глибоку» літературу можуть творити тільки письменники, внутрішньо вільні, духово самостійні й не оплачувані органами урядової пропаганди.

Тому, болячи за долю української літератури в Україні, ми так пильно намагаємось розгледіти в безбарвній масі «радянських» конформістських писачів молодих людей з самостійним мисленням.

4. ПРО КРИТИКІВ, ЩО ТЛУМАЧАТЬ САМИХ СЕБЕ

Деякі адепти «нової критики» називають свою методу дослідження літературних творів «аналітичною критикою». Вони заявляють, що в своєму тлу-

маченні фактів мистецтва спираються на нові принципи естетики (Кассіпер), антропології (Фрезер), філософії (Ясперс), теорії пізнання, як її розуміє сучасна наука про міт і символ (Вайтгед). В. Найт так окреслює основні засади цієї критики:

«Інтерпретація є головним завданням критики. Критика, що тлумачить твір, хоче, наскільки це можливо, зрозуміти твір у його власному світлі... Вона уникає оцінок, не обговорює, що добре, а що погано, бо саме існування цієї критики цілком залежить від факту визнання нею вартості даного поетично-го цілого, яке вона перекладає на дискурсивну мову».

Еліот вторить Найтові: «Завдання критики в тому, щоб бачити річ, як вона є, розкрити в ній ідеї, в середовищі яких люди в даний час живуть і еволюціонують, ідеї, якими живиться дозріле мистецтво». Цю інтерпретативну критику пропонує нам Шерех під назвою «критики вгляду».

У своїй книзі «Не для дітей» Шерех інтерпретує кілька літературних творів: «Місто Підмогильного», «Китиці часу» Осьмачки, «Чорну долину» Веретенченка й ще деякі. Не зважаючи на притаманний Шереховим статтям стилістичний блиск, з його інтерпретаціями не завжди можна погодитися. Ось два приклади.

Валеріян Підмогильний дав цікаву українізовану версію давньої теми про провінціала, який приїжджає в столицю, щоб «завоювати» її. У «Місті» є певні літературні вартості, є й вади. Письменник обірвав свій роман, коли основний імпет його сюжету вичерпав себе. Шерех зовсім невмотивовано надає цьому романові бездонно філософського, майже містичного сенсу, коли пише:

«Роман Підмогильного — це роман про вину, якої не можна уникнути, бо вона — закон життя; про кару, яку так само неминуче несе життя, і про нагороду, що приносить солодкість у гіркоту життя й робить людину людиною».

«Місто» Підмогильного — це роман про людину, про місто, про життя, про незгасність вогню, сповнений скептицизму переможця й оптимізму приреченого».

Усе це звучить дуже ефектно, дуже вражально, але разом із тим і надумано та туманно, особливо про «незгасність вогню». На мою думку, вся ця філософія не впливає з самого роману.

Таким самим довільним, накиненим Веретенченковій поемі є Шерехове тлумачення «Чорної долини». За цією інтерпретацією в ній у головній ролі фігурує «Бог помсти, полум'я жеруще, Бог ревнивий». Знаряддя мстивої волі цього Бога нібито став Сірко, який виконав «страшний, але неминучий обряд знищення тисяч потурнаків — порушників Божого ладу». Ім'я цього Бога — Мста, Кара з Кар. Це не християнський, а старозавітний Бог. Він зродився з «чужинецьких перекотів через пошматоване тіло України». А далі критик говорить про катарзис, що його ця поема начебто має принести читачеві...

Ця філософська інтерпретація буцімто Верет

тенченкового «необайронізму» досить ефектна, але справляє враження придуманої саме для ефекту. Вона не примушує мене повірити в те, що Веретенченко, свідомо чи підсвідомо, хотів створити в своїй поемі якусь нову мітологію чи нову поетично-теологічну концепцію.

А втім я не збираюся заперечувати право літературного критика тлумачити твір по-своєму. Шерехові інтерпретації читаються з цікавістю й можуть «наділити» якогось письменника чи поета новими ідеями.

Я лише констатую, що інтерпретативна критика, коли вона виходить за межі літературного твору, перестає бути властивою літературною критикою, або в кращому разі з інтерпретативної критики перетворюється на імпресіоністичну, тобто таку критику, що базується на вельми суб'єктивних критикових враженнях та асоціаціях.

Добра критична стаття повинна включати в себе тлумачення твору. Але практиканти інтерпретивної критик легко впадають у снобізм і починають інтерпретувати не літературний твір, а... самих себе, показуючи свою ерудицію, проникливість і дотепність. Вони часто «додумують» літературний твір за його автора, приписують авторові такі ідеї, які йому й не снилися. Вони нав'язують письменникові свої власні софістиковані розумування, менш за все дбаючи про те, щоб зрозуміти самого автора. Така, з дозволу, сказати «інтерпретація» не має нічого спільного з літературознавством як наукою.

Багато курйозів такої інтерпретації можна знайти в статтях «нових критиків» про твори Гоголя й Достоевського. Було, наприклад, чимало спроб витлумачити фантастичну повість Гоголя «Ніс». Радянський критик-марксист Єрмілов, звичайно, бачить у цьому творі викриття «кріпосницької» дійсності панського Петербурга та клясових суперечностей старої Росії. Послідовник Фрейда Єрмаков знаходить у «Носі» суцільне царство «анального невроту», еротичної символіки й сексуальних комплексів. Третій інтерпретатор, Ульянов, бачить у Гоголевій повісті гнівне викриття безбожності й гріховності земного світу та тлумачить появу Носа як вираз переможного наступу Диявола.

Якому з цих тлумачів ви волієте вірити? Як на мене, то всі вони плетуть нісенітницю.

5. КОЖЕН КРИТИК — ЄДИНИЙ У СВОЄМУ РОДІ

Оскільки мова зайшла про різні роди літературної критики, я торкнуся, для повноти викладу, й деяких інших її видів, крім згаданих вище.

Мабуть найцікавішою й найприсутнішою для широкої публіки є так звана імпресіоністична критика в її найкращому варіанті. Вона будується на загальних враженнях від літературного твору. Критик виявляє його ідейно-мистецьку концепцію, відзначає вартості й хиби твору, пов'язує його з ре-

альним життям. Якість такої критики залежить від особистих даних критика.

У її гіршому варіанті імпресіоністична критика, як її практикують рецензенти-аматори, будується на вельми суб'єктивних, довільних, здебільшого необґрунтованих оцінках типу: «це мені подобається, а те ні», «авторові вдалося створити яскраві образи» тощо. Така критика хвалить твір насамперед за його правильну ідеологію.

Історично-соціологічна критика, коли вона не перетворюється на партійну пропаганду, також має право на існування. Хоч літературні твори й не є прямим відображенням економічної, соціальної чи політичної історії, проте вони тісно зв'язані з духовним кліматом свого часу.

Можна ще назвати філософську, фрейдистську, релятивістичну, текстуальну, біографічну методи літературознавчих досліджень і аналізу літературних творів. Треба, однак, відзначити, що в історії світової літератури ні одна критична школа не змогла остаточно довести, що саме її принципи єдино правильні в такій мірі, що уневажнюють, а значить унепотреблюють усі інші.

Кінець-кінцем, літературна критика — це індивідуальне мистецтво, і кожен літературний критик — єдиний у своєму роді.

На мою думку, найчесніша й найефективніша критика — це та, яка, розуміючи, що література — словесне мистецтво, не забуває й того, що добрий літературний твір має нести читачам життєво важливий зміст, а тому мусить бути зрозумілий широкій читацькій публіці. Під цією публікою, звичайно, не треба розуміти малокультурних чи примітивних в інтелектуальному відношенні людей. Такі люди художньої літератури взагалі не читають.

Письменники пишуть для пересічно інтелігентних, з певною освітою, людей, які не уявляють собі, як можна жити не читаючи художньої літератури. Ці люди не становлять суцільної маси однакових індивідів; вони різняться між собою і рівнем інтелігентності й духовними запитаними. Серед них письменник має вибрати для себе досить широку верству читачів, інтереси й смаки яких він міг би погодити з власними. Цим читачам він мусить сказати щось нове.

Письменник повинен вивчати, принаймні, ясно уявляти собі своїх читачів. На жаль, в умовах еміграції познайомитися зі своїми читачами, наприклад, через читацькі конференції, дуже трудно. Читачі можуть самі допомогти письменникам, пишучи до редакцій журналів бодай стислі листи зі своїми думками про прочитані твори.

Літературні критики стараються робити все, що можуть для підтримання зв'язків між читачами й письменниками, але вони не можуть повністю замінити головних критиків — читачів. Літературна критика — в основному професійна, і літературний твір цікавить її насамперед як твір словесного мистецтва.

Вище я вже підкреслив, що формальна літера-

турна критика не лише законна, а й потрібна (якщо вона не впадає в одисбокний формалізм). Я не «винив» Шереха у формалізмі, бо кожен критик має право на свою методику. Я лише констатував факт його еволюції в сторону формалізму.

Ранній Шерех, на мою думку, не був формалістом. В обсяг його інтересів широко входили й ідейні концепції літературних творів. Але зачатки пізніших поглядів Шереха вже були слідні в його проповіді національно-органічного стилю як якогось формального стилю. Тим часом новий стиль у мистецтві має бути підготований появою нового ставлення до дійсності, кристалізацією нових ідейно-філософських концепцій, і саме з них треба було починати.

Еволюція Шереха густіше забарвлена у формалістичні тони в його есеях про Хвильового, Підмогильного, Куліша. Автор «Великої статті про малий вірш» пішов цим шляхом ще далі, коли розписався під засадами «нової поетики». Все ж таки я схильний думати, що в критичному кредо Шереха переважають елементи аналітичної критики (він дав блискучі зразки її). Він не зміг би замкнутися в славнозвісну башту зі слонової кости. Якийсь час посидіти в ній ще було б можна, але залишитися в ній надовго неможливо — особливо з «джалапітами» Емми Андієвської замість товариства.

6. ПРО ПОЕЗІЮ, ЩО БОЇТЬСЯ ВИЙТИ З ОРАНЖЕРЕЇ

Мене питають, чому я так гостро нападаю на наших «модерністів». Ці запитання мене дивують. Я зовсім не вважаю, що я нападаю на них. Я не написав жодної рецензії на твори будь-кого з них. Я навіть дуже рідко згадував те чи інше прізвище. Їхню творчість я вважаю приватною справою невеликого кола осіб, не зацікавлених у думках людей, які стоять поза їхнім колом.

Щоправда, я принагідно обговорюю в загальному пляні проблематику того літературного напрямку, що його за браком придатнішої назви ще називають «модернізмом». Кожен, хто пише на літературні теми, не лише має право, а й обов'язок не виключати з кола своїх теоретичних інтересів цілу царину літературних фактів. «Модернізм» — явище далеко не модерне й існує не тільки в нас. Свої висловлювання про «модернізм» я звертав не до наших нью-йоркських «модерністів», а до широкого читацького загалу.

Тепер я воленс-ноленс мушу торкнутися й нашого «модернізму». Мене дивує небажання «модерністів» і їхніх опікунів обстоювати свої літературні позиції на нейтральних форумах. Мені незрозуміла позиція деяких органів нашої преси, які вимагають, щоб «модерністи» (далеко не такі вже молоді) були поміщені в інкубатори наче якісь безматірні яйця, щоб для них підтримувалася оранжерейна температура, щоб на них — борони Боже! — не війнуло студеним вітром.

Молоді рослини доведуть свою життєздатність тільки тоді, коли не захиріють під вітром «критичного» до них життя. Молоді «модерністи» повинні слухати, не тільки «оранжерейну» критику-апологію, бо інакше вони ніколи не вилюдніють, не зможуть. Отже поговоримо востаннє.

Типічні «модерністські» вірші будуються не стільки на конкретно-чуттєвих образах, скільки на «підпільних» асоціаціях поетичних ідей. Ця форма поетичного «мислення» в історії світової поезії далеко не нова. Давно відомо, що поети мислять не лише образами, а й асоціаціями.

Асоціації, навіювані почуттям, часто бувають дуже примхливі, надзвичайно суб'єктивні і для «нормальної» логіки — незрозумілі. В цій поезії легко збитися на плетіння претенсійних нісенітниць. Цим, справді, дуже часто грішать молоді «модерністи», намагаючись навмисною незрозумілістю замаскувати беззмістовність чи тривіальність, бідність думки, блідість емоцій.

Асоціативна поезія потребує особливого читача. Складне плетиво суб'єктивних уявлень може розшифрувати чи співпереживати тільки дуже софістикована людина. Що ж до нинішнього «модернізму», то йому потрібен читач, який би зовсім не був зацікавлений ні в змісті, ні в музичності, ні в емоційній стороні вірша, а з цікавістю стежив би тільки за тим, які фокуси автор виробляє в своєму творі. Чи багато в нас людей, яких би задовольняла така, по суті, зовсім не хитра поезія?

Уміючих логічно мислити людей відражують ірраціональність, алогічність та набридливо підкреслюваний модний «метафізичний песимізм» модерністської поезії. Таких читачів скорше задовольнить неокласицизм чи сучасна інтелектуальна поезія.

З другого боку, ті читачі, які з природи своєї схильні до ірраціонального чи просто емоційного світосприймання, здебільшого нездатні сприймати знекровлені модерністські абстракції. Їхнім смакам більше відповідає романтична поезія в її давнішому варіанті, може й символізм з його музичністю.

Не хто інший, як сам Т. С. Еліот писав колись: «Людський мозок в одиницю часу може сприйняти тільки певну кількість образів, метафор, символів, ідей, асоціацій, обертонів». Коли ж образне чи асоціативне навантаження поетичного рядка, строфи, вірша переходить за певну межу, вірш не сприймається.

«Модерністські» вірші, по вінця наповнені, вірніше набиті, «трудними» тропами й асоціаціями, справляють враження якогось «голосіння», напруженого крику на якнайвищих нотах. Довго слухати таке голосіння дуже втомно. Крім того, занадто високі ноти виходять за межі фізіологічної спроможності нашого слуху й ми перестаємо чути їх.

7. ЗА СПРАВЖНЄ НОВАТОРСТВО

Читачів швидко стомлюють (а значить і не дають установитися контактowi між поетом і читачем) і верескливі ноти модерністської поезії, і її педантичність, і потреба невпинно розгадувати її ребуси (а витрачені на це зусилля далеко не завжди винагороджуються).

«Рядові» читачі чекають від поезії не словесного штукарства заради штукарства, а справжньої містерії, яка полягає у створенні в людській душі того особливого психічного стану, що називається поетичним настроєм — коли людина відривається від дріб'язкової буденщини й переноситься у світ незвичайних, урочистих почуттів. Більшість із нас знає це естетичне переживання з власного досвіду, а аналізувати його тут не місце.

Коли вірші не дають читачеві таких емоцій, він вважає себе обманутим. Мабуть, тому багато читачів, які люблять поезію, так голосно обурюються на «модернізм», бачучи в ньому профанацію того, чого вони шукають у поезії.

«Модернізмові» ще треба виховати собі читачів. За всі минулі десятиріччя він не спромігся зробити цього, — може й тому, що взагалі ставиться до читачів зневажливо, вимагаючи від них беззастережного благоговіння. А за що?

Сказане вище пояснює, чому такі вірші, як, наприклад, цей:

Хтось із нетямущих
З лицем ляща,
Позбувшись шкаралуді,
Веселку з коліна вилущує —
Навприсядки лящить
Серед мечів
З власної сечі...

знаходять собі цінителів переважно в тих колах, які бачать у цій «поезії» щось таке, що відділяє їх від решти людства. Але серед наших «модернофілів» є чимало людей, які «обороняють» цю поезію «з принципу», але самі її не читають.

Основною вадою нашого «модернізму» я вважаю те, що в своєму світовідчужанні він іде не від живого життя, а від канонів і штампів своїх «метрів». У наслідок цього він топчеться у вузькому колі давно обсмюканих мотивів. А це робить його нудним.

Коли «дружній рецензент» хвалить одного «модерніста» за те, що він пише про життя й смерть, самотність і всесвіт, безжурну гру й трагічну залуму, а потім за те саме хвалить і другого й третього, а потім усіх разом хвалить за те, що в їхніх віршах, які відсвічують древніми поетичними міттами, вони вдаються до магії слова, щоб розгадати болісну нерозгадану загадку життя й смерті — мені стає трохи моторошно. І трохи шкода змарнованого поетами часу.

Єдиний рятунок від цих невтішних віршів, мабуть, у тому, що не зважаючи на патетичний тон рецензій, ніхто не бере всерйоз темні й монотонні модерністські «містерії». Авторська гонитва за запаморочливими експресіоністичними й сюрреалістичними метафорами перетворює їх на якісь пародії.

Поезія не може існувати без невпинних пошуків нових поетичних ідей, нових форм поетичного виразу. Тому я перший запротестував би проти спроб

«заборонити» «модернізм». Редактор «Нових Днів» колись писав, що він тримає сторінки свого журналу відкритими й для «модерністів».

Проте наші «авангардисти» бокують від тих видань, де для них не приготовані захоплені рецензії, як, напр., у «Листах до приятелів». Якщо вони хочуть залишатися в своїх оранжереях, то це їхнє право й привілей. Усе ж таки я не можу обіцяти, що ніколи не обізвуся про них ані словом. А що як

у кращому майбутньому вони вже не обмежаться стереотипами, навіяними їм зчужа, а глянуть на доволішній світ розкритими очима й знайдуть у собі власні, свіжі думки, а для них справді новаторські, ясні й точні форми поетичного виразу? Цього я щиро бажаю їм.

На цьому я закінчу свою розмову з читачами. Усіх надісланих мені запитань я не вичерпав, але сподіваюся, що матиму для цього нагоду пізніше.

Проф. Микола НЕДЗВЕДСЬКИЙ

Опера про Кобзаря України

Продовження

НОВЕЛЯ ТРЕТЯ

Коли і в першій і другій новелі ми бачили на сцені й чули в музиці образ великого борця за правду, повного запалу до дії, ділеспрямованого до високих ідеалів вільності та братерства, то в третій новелі («Караюсь, мучусь, але не каюсь...») автор подає постать його вже надломленою. Остаточно надломленою.

І хоч Шевченко на сцені співає:

*В чужому краю
Караюсь, мучуся,
Але не каюсь...—*

але де ж поділись його буйний гнів, гарячий запал, творчі прагнення?! Залишилась лише одна любов, всевладна любов до своєї Батьківщини — до України.

І тут знову виникає думка, яку ми висловили раніш: чи не існує ще одна новеля (а може вже пишеться?), яка пов'язана з діяльністю Кирило-Методіївського Братства та з процесом над братчиками?

Третя новеля починається коротким вступом.

Широко та м'яко звучать волторни в сі-бемоль мінорі, які змінюються звуками 3-х труб. Деякі музики вказали мені, що перші 4 ноти цієї мелодії є не що інше як кістяк «Марсельєзи». Це справді так, але власне тільки кістяк, позбавлений енергійної напруженості оригіналу. І, може, саме він якнайкраще передає Шевченкову тугу за рідним краєм. Тому зрозуміло чому і в дальшу його арію, сповнену тугою вплетена ця мелодія (приклад 44).

Треба сказати, що ця арія уводиться маленькою фразою, взятою з неї ж (приклад 45).

Слова арії:

*О думи мої, о славо злая!
За тебе марно я
В чужому краю
Караюсь, мучуся...
Але не каюсь...
Люблю, як щиру, вірну дружину,
Як безталанну
Свою Вкраїну!*

Як безталанну свою Україну!

Роби що хочеш,

З темним зо мною,

Тільки не кидай...

В пекло з тобою пошкандибаю.

О думи мої... О слава злая!

У цей момент входить друг його — Сераковський, тільки що звільнений з каторги.

Сераковський: «Батьку!»

Шевченко: «Зігмунт!»

Сераковський:

Я вільний, батьку!

Лиш за тобою черга.

Я завтра в путь,

До берегів Дніпровських.

В моїй Варшаві

Тебе згадаю,

Мій друже щирий.

В акомпаньяменті чуємо ритм польонеза.

Шевченко: «Ти вже вільний, а я...»

Сераковський:

Неси свій хрест,

Великий страднику,

Лиш великим його доля посилає.

Далі на широко розгорнутому польонезі звучить прекрасна арія Сераковського (приклад 46):

І Польщі й Україні

Нескорені сини

У час лихий,

Во ім'я волі

Великі муки прийняли.

Я вірю: в час великий

Всі трони упадуть.

Тоді усі слов'янські ріки

В єдине море потечуть.

В братерстві благороднім

Народи оживуть.

Тебе в сім'ї єдиній,

Вольній своїм пророком

Назовуть.

Тебе, наш батьку ясночолій,

Своїм пророком назовуть.

*Ну що ж, мій друже,
Така вже в мене доля
Та не скорюсь я —
Ходімо»... (Приклад 49).*

Оркестра тихо повторює всю Шевченкову арію та закруглює нею всю цю безнадійну новелю (Приклад 45).

НОВЕЛЯ ЧЕТВЕРТА

Останню, четверту, новелю автор назвав:

«І МЕНЕ В СІМ'І ВЕЛИКИЙ...»

Величезний жалібний хор, плач та стримане ридання над ще не померлим уводить першу сцену.

Прості слова його стискають серце:

*Склонімо голови...
У ті скорботні дні
Навіки з ним прощалась Україна...*

Починають хор баси покликком: «Склонімо голови», за цим в оркестрі тихо проходить лейтмотив Шевченка (див. 4-ий такт 28 прикладу).

Цей заспів повторюється терцією нижче. Тільки потім починається хор. Поліфонічна тканина його викликає і здивування і захоплення, як у творах великих поліфоністів.

Побудовані на імітаційному принципі, голоси хору неначе ступені піраміди рвуться вгору, досягають вершини і потім знову поступово спадають униз.

У той же самий час в оркестрі вони підтримані шарами прозорих акордів, оздоблених трагічними затриманнями. Крізь цю дуже складну конструкцію проходить спадаюча гама (чи частини її) у середніх голосах, а наприкінці у глибоких басах. Здається, що крізь усе впливає хоральна мелодія: *ре, до, сі, мі, ре, до-дієз, фа-дієз, мі, мі, ре*, (вниз до) *соль-дієз, ля, сі, до* (Приклад 50).

На сцені: Т. Г., лікар, В. Лазаревський та друзі Т. Г. У дуже повільному темпі на фоні м'яких акордів чуємо слова Тараса Григоровича:

*Господи... Як важко.
Чим винен я,
Що так караюсь...*

За кожним рядком цієї скарги проходить в оркестрі лейтмотив Шевченка (4-ий такт 28 прикладу). І в дальшому теж — після слів лікаря. Самий же діалог між ним та В. Лазаревським (із якого ми дізнаємось про безнадійний стан здоров'я Т. Г.) відбувається також на тлі цього лейтмотиву та його легкої трансформації. Секвентно пересуваючись вгору, він раптово спадає та обривається, як кажуть, на «півслові» — іде монолог Шевченка:

*Спасибі, друзі,
Не забуваєте мене...*

Новий мотив, повний щирості та сердечності, що неначе виринув із глибини душі (приклад 51) супроводить такі слова:

Василью, напиши Варфоломею,

*Що мені пагано, дуже пагано,
Умру я скоро.*

На деякий час цей новий лейтмотив уступає місце похоронним акордом (приклад 51а), на тлі яких продовжується монолог Шевченка:

*На чужині, сиротою
Я закрию очі.*

Друзі потішають його. В оркестрі проходять вищепказаний щирий лейтмотив (приклад 51). Шевченко (дуже тихо)

*Коли б на Україну...
На лани просторі,
На Дніпрі кручі,
Там би я одужав.
Хотів би я з вами говорити
Та ба! Вже сил немає,
Відпочину я... та й ви втомились.*

Цей монолог звучить на фоні широких діято-нічних акордів, верхній голос яких утворює мелодичну лінію, що підіймається: *ля, до, ре, мі, фа, соль*, — а бас сходиться униз: *ре, до, сі-бемоль, ля, соль*. За ним слідує мотив, що складається із чотирьох висхідних хроматичних звуків та який нагадує основний лейтмотив із «Тристана та Ізольди» (приклад 52). Після цього звучить у широких акордах вищезгадана щира тема (приклад 51).

Друзі прощаються з Тарасом Григоровичем.

Хор (дуже тихо):

*Відпочинь же,
Рідний батьку,
Наша слава і надія.*

Увага! ТОРОНТО ТА ОКОЛИЦІ Увага!

**Ще один осяг української спільноти в Торонті
ЦЕ ПЕРШЕ УКРАЇНСЬКЕ БЮРО ПОДОРОЖІ**

Bloor Travel Agency

1190 Bloor St. W., Toronto, Ont.

Tel.: 535-2135 & 535-2136

У цьому бюрі будуть якнайкраще полагожені всі Ваші проблеми пов'язані з індивідуальними, груповими, відпочинковими та іншими подорожами.

УСЕ ЦЕ РІДНОЮ МОВОЮ

Чи їдете Ви літаком, пароплавом, поїздом, чи автобусом, як у Канаді, так і в кожену іншу країну світу, усе це поладять на місці досвідчені власники

**ПЕРШОГО УКРАЇНСЬКОГО БЮРА ПОДОРОЖІ
В ТОРОНТІ**

МАРКІАН КОГУТ і ДАРІЯ ЗАЛОЗЕЦЬКА

Замовлення готелів, спровадження своїх, вироблення віз і паспортів, безкоштовні інформації та поради у справі еміграції та багато інших справ — усе це легко поладите в нашому бюрі.

ВІДВІДАЙТЕ НАШЕ БЮРО!

Над тобою

Україна схилилась (приклад 53).

Легко завважити, що мотив прощання, хоч поданий у спокійному ритмі, виник з лейтмотиву Т. Г. Він секвентно підноситься терціями вгору.

У музичній тканині вступу голосне місце відведемо ритмічному мотиву в басах та трістанівсь-

кому лейтмотиві, пов'язаному із щирим лейтмотивом (приклад 55):

О ніч безсонна, одинока,

Що готуєш ти для мене?

Чи знову думу навісну,

Чи, може, смерті мить страшну?..

(Закінчення в черговому числі)

The image shows a musical score for two pieces. The first piece, 'Над тобою Україна схилилась', is marked 'Andante elegico' and includes parts for Violin I, Violin II, Cello, and Double Bass. The second piece, 'О ніч безсонна, одинока...', is marked 'Andante' and includes parts for Violin I, Violin II, Cello, and Double Bass. The score includes vocal lines with lyrics in Ukrainian and instrumental accompaniment. The lyrics for the second piece are: 'О ніч безсонна, одинока, Що готуєш ти для мене? Чи знову думу навісну, Чи, може, смерті мить страшну?..'. The score is numbered 31, 32, 33, 34, and 35.

ІЗ ЗАПИСОК

3. «ВЕЛИКИХ СЛІВ ВЕЛИКА СИЛА» — «ОПІОМ ДЛЯ НАРОДУ»

Вислів Карла Маркса про релігію, як «опіюм для народу», який так часто вживається в антирелігійній пропаганді, мимоволі викликає роздум над характером і функцією «комуністичної ідеології» і всієї «ідеологічної роботи» в тоталітарній системі партійної диктатури в СРСР. Ця ідеологія піднесена тут на ступінь релігії і виконує таку ж функцію, хоч зміст віри і духової вартості в кожній мірі не відповідні. У відношенні до комуністичної ідеології, визначення її як опіюму для народу, не викликає ніякого внутрішнього заперечення і справжній зміст цієї «релігії» легко дається розшифруванню в негативному пляні. За маскою добра і шляхетних ідеалів криється зло і спотворення або фактичне заперечення тих ідеалів.

Комуністична ідеологія та її пророки Маркс і Ленін не підлягають ніяким сумнівам, критичному розглядові чи ревізії. Досить лише зацитувати той чи інший вислів Маркса або Леніна чи з останніх ідеологічних тез ЦК КПРС і вся проблема, навіть наукова, розв'язана. Щоб не було розбіжностей у розумінні тієї чи іншої тези марксизму-ленінізму і в правильному її застосуванні на практиці відповідно до генеральної лінії партії в даному часі, — для цього існують спеціальні органи ЦК КПРС, як от «ідеологічна комісія» і ціла армія пропагандистів-священослужителів культу цієї ідеології. Завданням цих священослужителів є виправдати існуючу систему, замаскувати розбіжність між вірою і практикою, загипнотизувати видивом світлого майбутнього «раю» на землі, гуманістичними і вільнолюбними фразами з постанов партії («Все для людини, все для її блага») відвернути увагу від дійсності і справжніх цілей політики партії, підмінити існуючу реальну дійсність уявною — ця суспільна функція ідеології якнайкраще відповідає поняттю «опіюму для народу».

Сучасний стан на «ідеологічному фронті» в СРСР позначений багатьма проривами, змішанням і протиріччями. Віра захиталася. Суцільний фронт розколовся і вже не піддається такій контролі, як було за Сталіна. Під прапором ліквідації «наслідків культу особи» і боротьби з догматизмом стали можливими прояви ревізійзму. Протиріччя і розбіжності в тлумаченні окремих проблем особливо яскраво виявилися в національному питанні, у зв'язку з прийняттям нової програми КПРС, де накреслено приспіваний курс «на зближення націй і досягнення їх повної єдності». У новій програмі КПРС з одного боку говориться про те, що «народи скидають кайдани колоніалізму» і «піднімаються на боротьбу проти імперіалізму і реакційних проімперіалістичних режимів, народи країн, які *формально*

самостійні, а фактично перебувають в політичній і економічній залежності», а з другого боку у себе, в СРСР партія теоретично обґрунтовує і підготовляє ліквідацію в недалекому майбутньому і цієї, справді таки, формальної самостійності республік СРСР, бо вже й тепер «кордони між союзними республіками в межах СРСР все більше втрачають своє колишнє значення». З одного боку у програмі КПРС відзначається, що «визвольний рух народів, що пробудилися, в багатьох країнах відбувається під прапором націоналізму» і що «марксист-ленінці розрізняють націоналізм пригноблених націй і націоналізм гноблячих націй. У націоналізмі пригнобленої нації є загальнодемократичний зміст, спрямований проти гноблення», а з другого боку, говорячи про національні відносини в СРСР, умовляє, що «ліквідація проявів націоналізму відповідає інтересам усіх націй і народностей СРСР», крім, очевидно, російського народу, націоналізм якого ніколи не осуджувався, а навпаки — гноблячий і асиміляторський націоналізм російський культивується як «прогресивне явище», тоді як національні прагнення поневолених народів СРСР таврується всякими негативними означеннями.

Агресивний асиміляторський націоналізм наклав свою печать і на нову програму КПРС. Справжній інтернаціоналізм, себто мирне співжиття і співпраця рівноправних націй, заступлені в програмі російським великодержавним шовінізмом, з його традиційною ідеєю асиміляції поневолених народів і розтопленням їх у російському морі. Те що сказано в розділі «Завдання партії в галузі національних відносин» не залишає ніяких сумнівів щодо намірів партії, тим більше, що ціла низка практичних адміністративних заходів, скерованих на здійснення цієї програми, явно розкривають зміст московського «інтернаціоналізму».

Усе це не могло не викликати занепокоєння і тривоги в одних і розгубленості в інших. Мабуть, це й було причиною скликання 11-15 лютого 1963 р. Республіканської наукової конференції з питань культури української мови. Програмову доповідь на тему «Питання культури мови в світлі рішень XXII з'їзду КПРС» виголосив академік І. К. Білодід. Про її зміст легко судити зі статті І. К. Білодіда «До висот мовної культури» («Радянська Україна», 31 серпня 1963 р.), яка є відповіддю на статтю О. Ільченка «Всяк суцїй в нїй язик».

Три четвертини великої статті академіка І. К. Білодіда являє собою, як уже було згадано, «великих слів велику силу», та й більш нічого. Це «нічого» не має ніякого відношення, ані до мовної культури, ані до того, що написав у своїй статті О. Ільченко, з яким академік полемізує. Ця частина статті І. К. Білодіда має лише одне призначення: внести заспокоєння, замаскувати русифікаторський курс сучасної політики партії, приспати пильність і підбити свої позиції вислужника окупаційного режиму гарними словами для свого морального самозаспокоєння і для того, щоб озброїтись певними «ідей-

ними» принципами у критиці письменника, який з таким темпераментом виступив на захист чистоти, виразності і краси української мови.

Відповідно до цього свого завдання академік І. К. Білодід добирає і належні цитати і належно інтерпретує політику партії за всіма правилами марксової діалектики. З програми КПРС академік вибирає для свого озброєння маскувальні фрази про забезпечення й надалі вільного розвитку мов народів СРСР, повної свободи розмовляти, виховувати і навчати своїх дітей будь-якою мовою, «не допускаючи ніяких привілеїв», обмежень або примусу у вживанні тих чи інших мов». Згадується також Конституція, яка «забезпечує масову освіту рідною мовою». А далі вже говориться й про те, що «у процесі розвитку в українській мові витворюються риси, насамперед у її словниковому складі та фразеології, спільні для всіх соціалістичних націй, складається спільний словниковий фонд інтернаціоналізмів, зокрема соціалістичних» і підкреслюється, зокрема, велику роль у розвитку мов соціалістичних націй російської мови і тут же запевняється, що «не може бути й мови про суперництво російської мови з іншими мовами народів СРСР, про їх витиснення нею... В соціалістичній країні немає мов державних і недержавних, забезпечена їх повна рівноправність».

Що дійність в УРСР і практика адміністративних заходів партії не відповідає цим словам і заперечує їх — це зовсім не турбує академіка. Головне його завдання, огородивши свої позиції красними слівцями, відкрити з висот свого академічного становища вогонь проти «проявів національної обмеженості щодо своєї мови і нерозуміння прогресивного значення російської мови». Саме це обвинувачення і висунув академік І. К. Білодід проти українського письменника Олександра Ільченка, заявляючи, що «він виявив національну обмеженість своїм прагненням до архаїзації української літературної мови» і «негативним ставленням до нових рис у мовному розвитку».

Стаття І. К. Білодіда закінчується приміткою від редакції: «Редакція одержала багато листів, які говорять про великий інтерес до питань культури мови... На жаль у статті письменника О. Ільченка, поряд з твердженнями, які не викликають заперечення, були припущені хибні, тенденційні висловлення і оцінки, які редакція відкидає». Відкинула редакція і ті «листи», про які згадує, заявивши, що вона «закінчує обговорення цього питання».

4. ГОЛОСИ ВОПІЮЩИХ У ПУСТИНІ

Як була вже згадано, є всі підстави припускати, що Республіканська наукова конференція з питань культури української мови, була скликана більше з політичних міркувань, ніж з наукових, її завданням було заспокоїти українську громадськість щодо сучасного й майбутнього становища української мови і культури. Про це, між іншим, свідчить також запрошення на цю конференцію гостей із брат-

ніх республік: Б. С. Лапова з Мінська, М. І. Ісаєва з Москви, М. Г. Корлетяну з Кишинєва, М. Х. Хакова з Казані, Г. Г. Поліщук з Саратова. Як читаємо про це в хронікальній замітці, «зворушливо прозвучали їх голоси, сповнені щирості й поваги до українського народу і його мови». «Вони розповіли про розвиток літературних мов інших народів Радянського Союзу, про боротьбу за піднесення культури мови в їхніх республіках». («Українська мова і література в школі», ч. 2, 1963, ст. 92).

Але наслідки цієї конференції і, зокрема її розгорнута резолюція, у якій відбиті пропозиції й побажання, висловлені в доповідях і виступах, були приховані. Повторилося те ж саме, що й з обговоренням питання культури мови на сторінках «Радянської України». Редакція одержала багато листів від своїх читачів, але замість їх публікації помістила статтю академіка І. К. Білодіда і поспішила повідомити, що обговорення цього питання вона закінчує. Очевидно, що зміст тих листів не відповідає офіційній партійній лінії і розкриває справжнє становище української мови в УРСР, не говорячи вже про мову українців, поселених в інших республіках.

Все це якнайкраще характеризує якою є в дійсності політика «зближення націй і досягнення їх повної єдності» і яка реакція на цю політику приречених на розтоплення в тій «єдності».

Усупереч намаганням владу маючих та їх виконавців і вслужників зам'янути конфлікт і припинити обговорення цього болічного питання, навіть у контрольованій радянській пресі, появилася і далі появляється низка статей і віршів, у яких пролунав справжній голос народу у відповідь на замисли асиміляторів. У наслідок розгорнулася полеміка між адміністраторами, які займають відповідні посади і пильнують партійної лінії і партійних поглядів з одного боку, і тими, хто кровно зацікавлений в збереженні української мови і в її нормальному органічному розвитку, з другого. Проти українського письменника О. Ільченка — високопоставлена особа Академії Наук УРСР І. К. Білодід. Проти українського письменника Антоненка-Давидовича — працівник Інституту мовознавства М. Пилинський. Тут явна закономірність.

Про характер цієї полеміки можна судити з попереднього розгляду статей І. Білодіда і О. Ільченка. Для повноти наведемо ще уривок зі статті Б. Антоненка-Давидовича «Задля ясності».

«Мова літератури — найбільше добро, найбагатше джерело духовного розвитку трудящих. Засмічувати його — це значить вбіднювати культуру народу», — каже звернення Бюро ЦК КПРС по РРФСР до II з'їзду письменників. Російської Федерації. З цих слів, які однаково слушні й актуальні для літератури кожного народу республік Радянського Союзу, випливає величезне значення боротьби за чистоту мови, за піднесення культури мови. Саме це й спричинило появу останніми роками багатьох статей різних авторів, які закликали любити й ша-

нувати рідну мову, вдавалися до аналізу нашої мовної практики. До цих авторів належав і я, опублікувавши низку статей про мову нашої літератури для юнацтва та дітей, мову перекладів журналу «Всесвіт» і, нарешті, статтю «Спільно сіяти, спільно й полоти» («Літературна Україна», ч. 19). Невдовзі на мою статтю відгукнулися в «Літературній Україні» два автори: М. Пилинський, працівник Інституту мовознавства («Підставно» чи «безпідставно», № 26) і перекладач Н. Фірсель («Об'єктивно про суб'єктивне», № 31). Я міг би тільки радіти, що мої виступи в пресі одразу знайшли відгук, бо, це, очевидно, свідчить про своєчасність і актуальність тих питань, яких я торкався в останній і попередніх своїх статтях, якби названі автори, сперекаючись зі мною, мали на оці тільки ту мету, що й я, — боротьбу за чистоту й культуру мови — і не приписували в полемічному захваті невластивих мені тверджень і намірів».

І далі, в іншому місці:

«Я певен, що Микола Миколаєвич Пилинський міг би полемізувати зі мною таким же способом, якби він мав на меті в своїй статті тільки інтереси культури мови, а не тенденційний намір довести будь-що-будь, ніби я хочу архаїзувати нашу мову й тим збіднювати її та обмежувати».

Полеміка між адміністраторами і письменниками в питанні культури мови свідчить про наявність двох таборів, двох тенденцій і двох інтерпретацій політики партії сьогодні. Обидва табори виступають з партійних позицій і посилаються на партійні документи і висловлювання, але один з цих таборів робить висновки на користь асиміляції і русифікації мов народів СРСР, а другий на їх розквіт і дальший розвиток. З усього видно, що ідейна і моральна перевага за останніми. Їх погляди можна б висловити такими словами зі статті Є. С. Шаблювського: «Злиття національних культур в єдину, загальнолюдську культуру — це справа майбутнього. Це складний і тривалий процес... Злиття націй може прийти лише в наслідок якнайповнішого розкриття всіх творчих можливостей кожної національної культури. Отже, було б неправильно поспішати «здати в архів» все, що пов'язане з національною своєрідністю народів СРСР. Прибічники псевдоінтернаціональної культури не розуміють чи не хочуть розуміти елементарного: не можна перестрибнути через рубезі історії, не можна штучно, адміністративними методами прискорювати хід розвитку культур. Підозрілість, недовіра до національного в літературі, мистецтві нічого спільного з політикою партії не мають. Треба пам'ятати, що «викорчовування» національного ще аж ніяк не означає «утвердження» соціалістичного. Ігнорування, недооцінка національних рис в нашій культурі були б на руку нашим ворогам — буржуазним націоналістам». (Є. С. Шаблювський, *Національне й інтернаціональне в літературі. «Українська мова і література в школі»*, 1963 р. № 1, стор. 15).

Табір оборонців дальшого вільного розвитку на-

ціональних мов і культур, який має, як бачимо, своїх ідеологів і теоретиків, крім своєї ідейної і моральної переваги над псевдоінтернаціоналістами-русифікаторами, має досить сильну підтримку з боку найширших кіл українського народу — учителів, студентів, і особливо молодих поетів. Ніколи ще не появлялось на сторінках української преси такої кількості поезій, з висловом своєї любови до рідної мови, з такою щирою апологією краси української мови і з таким глибоким розумінням її значення в житті нації. І з другого боку, ніколи не говорилося з такою зневагою і з таким гострим осудженням про тих українців, які цураються рідної мови чи ставляться до неї байдуже.

*Не довіряйте, люди,
Тим вертунам манірним,
Що у модернім бруді
Гребують словом рідним, —*

(Г. Прокопенко. «Радянська Освіта». 1965 р. 10 березня).

Це те, що проривається легально на сторінки радянської преси. Є підстави думати, що в народі говориться і в нелегальних рукописах пишеться більше й гостріше. Про це свідчить, між іншим, сатиричний вірш: «Кредо запеклого інтернаціоналіста» — «Забувайте українську мову», у якому розкривається дійсне становище української мови в УРСР в наслідок русифікаційних заходів партії. Зокрема відзначається той факт, що «всі сини начальницькі і дочки більше у російські школи ходять».

*А чому?.. Це ясно навіть курці,
І розводить нічого дебати:
Бо завжди начальство наше в курсі,
Знає, що потрібно забувати!*

І далі «запеклий інтернаціоналіст» розкриває:

*Скільки нас крокує в цих колонах!
Ми — свідомі, ми — не примітивні!
Правда, в решті тридцяти мільйонів,
Видно, що свідомість не на рівні...
Ім би всім ума, як в Білодіда,
Так тоді усі б сказали дружньо:
«Українська мова?.. Ми не протів,
Тільки більше нам єї не нужна!»*

Протест і опір проти русифікації виявляється не лише в статтях і віршах. Проти адміністраторів-русифікаторів скеровані одверті критичні зауваження за їх роботу, скеровану на витиснення української мови і літератури з шкільних програм і видавничих плянів. Деякі з цих критичних зауважень потрапляють і на сторінки радянських газет і журналів. В «Літературній Україні», між іншим читаємо: «В недавньому минулому деякі «вольові» люди, адміністратори від педагогічної науки, вельми відчутно урізали ті права (права української мови і літератури в шкільних програмах. П. Г.), що виявилось як у скороченні кількості годин на вивчення літератури в школі, так і в певному послабленні вимог до якості її викладання й літературних знань учнів»... «Часом складається враження: відповідальні

працівники органів народної освіти оперативно відгукуються на критичні закиди — з одним згоджуються, з іншими ні, але (і це непокоїть) не вживають рішучих заходів, щоб виправити становище. Правда, не шкодують обіцянок, запевнень. А що після обіцянок-цяцянок? Знову вчителі пишуть, нарікають, пропонують»... (Михайло Миценко. «А що після обіцянок?», «Літературна Україна», 10. 19. 1965 р.).

З цієї статті довідуємось: «Зараз Міністерство освіти УРСР створило компетентну комісію з науковців, методистів, учителів, письменників для визначення обсягу і змісту середньої освіти з української літератури». «Чи не є це першою ластівкою?» — ставить питання автор наприкінці своєї статті.

Попередня історія і сучасний стан в УРСР, як і у всьому СРСР не дають підстав для оптимістичної відповіді. Про стан рідної мови і літератури в національних республіках і областях, зокрема в РСФСР, переконливо свідчить стаття Нафі Джусойти, видрукованої в тижневику «Литературная Россия» 15 жовтня 1965 р. У згаданій статті автор пише: «Я чув чимало хороших промов і читав ще більше таких же хороших статей про розвиток наших молодих літератур. Але кожного разу мене охоплювало занепокоєння: чи то від заздрости до ораторського мистецтва деяких керівників місцевих спілок письменників, чи то від свідомости штучно спрепарованої напівправди». На думку Нафі Джусойти, головне замовчується, а саме те, що творці національних літератур опинилися в пустелі русифікації. Письменники лишилися без читачів. Але ж без читачів літератури не існує! «Так чому ж ми, представники молодих літератур, у своїх хороших промовах промовчуємо читача? — ставить питання автор. — Кожен із нас у своїх заповітних думках розмовляє з ним, кличе його, адресує йому найвищі свої ідеали... а на людях мовчить про нього. Чому? Може тому, що читач — наш найгостріший біль і по неписаному закону мужності ми терпимо її. Якщо так, то хай дарують мені закони мужності, я порушу їх. На мою думку, мужність вимагає не тільки дослідження істини, але й смілости висловити її прилюдно».

Як видно з дальшого, ця істина полягає саме в тому, що в наслідок русифікації, національні літератури втратили своїх читачів, а та мала кількість читачів, що ще зберіглася, недостатньо володіє рідною мовою, і не знає ні історії свого народу, ні його культури. Усе це є перешкодою повноцінного розвитку національних літератур і затримує його на рівні примітивізму і провінціалізму. Автор далі пише: «Погане знання лексики і стилістики рідної мови приводить до того, що навіть активні читачі надають перевагу творам лексично бідним, стилістично примітивним далеким від поглибленого дослідження правди життя і людського характеру».

В наслідок чого склалися такі несприятливі умови для розвитку національних літератур? Відповідь на це питання Нафі Джусойти формулює та-

кими словами: «Усім ясно, що в сучасних умовах естетичне виховання, формування смаку, мовної культури молодого покоління в основному відбувається в школі. Всім відомо також, що в національних школах (автономних республік і областей) рідна мова і національна література займають надто окреме місце, а історію рідного народу зовсім не вивчають. Цим перш за все і пояснюється погане володіння мовою у всьому її живому лексичному і стилістичному багатстві».

Який же вихід бачить автор з цієї тяжкої ситуації. Ніби виправдовуючись, Нафі Джусойти пише: «Знаю, що місцеві спілки і відділи письменників не правомочні вмішуватися в діяльність органів освіти. Але хіба не є їх прямим обов'язком в обставинах, які склалися, тісніше співпрацювати з цими органами? У всякому разі, зробити все можливе для поліпшення викладання рідної мови, літератури й історії рідного народу — цього, мені здається, вимагає від кожного письменника його громадянська і письменницька совість... Промовляти про бурхливий розвиток рідної літератури, звичайно, приємно. Але розвиток літератури без підготовленого масового читача — фікція. Для чого ж обманювати самих себе... Треба ж колись від роздумів перейти до активніших дій. І якщо Магомет не йде до гори, то чому б горі не прийти до Магомета?»

Цим і закінчується цей дуже красномовний документ нашого часу. Дозодиться ствердити наприкінці, що таких голосів щораз більше, але, на жаль, в обставинах тоталітарного режиму, де все вирішують зверху наставлені адміністратори, ці голоси покищо лишаяються голосами «вопіючих у пустині».

СПОЖИВАЙТЕ

НАЙ ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВІШИЙ ХАРЧ,

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

**ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ**

Rogers Dairy Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.

Phone: RO. 9-7193

Католики попереду православних

Прочитавши цей заголовок, дехто здивується, дехто розгнівається. Але гніватись за правду — від Бога гріх, від людей сміх.

Справа у якійсь дивній прилюбності до чужих слів та імен у назвах організацій, а особливо в церковних. Про це вже не раз писалося не тільки в «Нових Днях», а і в інших періодичних виданнях. А наслідків нема й досі. Що, здавалося б, може бути простіше, якби націоналістична студентське т-во «Зарево» на черговому своєму з'їзді ухвалило змінити свою російську назву «Зарево» на українську — «Заграва»? Чому б, скажемо, ветеранам армії УНР не змінити у своїй назві поганої української кальки з російського слова «бывший» на українське «колишній»? Справді, чому люди, які все своє життя віддали на боротьбу з російським окупантом, так цупко тримаються цього російського слова у назві своєї організації? Тільки тому, що хтось, засновуючи цю організацію, не знав української мови, а тепер мусила б признати це?..

Та це кляте «бывший» улізло і в деякі назви наших організацій, створених уже новими емігрантами з центру України, які мову знають, бо вчилися виключно в українських школах. Так воно пробралось навіть у назву ДОБРУС! Комічно, якщо не трагічно виглядає, коли в статті про обмовлення України кілька разів вживається слово «бывший»...

Та ще гірша справа з подібними словами й цілими виразами в церковній діяльності. От, наприклад, на 1-ій стор. різдвяного числа «Гомону України» через усю сторінку великими літерами виписано: «Слава на висоті Богові». Гаразд, а що ж тоді даємо Богові «на низу»?.. Безчестя чи що? І такий, з дозволу сказати, «Поетичний переклад» богослужбових текстів подається в націоналістичній газеті не будь-коли, а в часі 45-лічного ювілею УАПЦ, у якій уже 45 років тому був досконалий переклад цієї пісні янголів з нагоди народження Христа: «Слава на небі Богові, а на землі спокій, над людьми Боже змилювання...» (Цими словами починається так зване «мале славословіє» на початку Утренні і «велике славословіє» — на кінці її). Та що нам 45-річна практика і здобутки УАПЦ! Історія почитається від... мене, а культура в церкві — з часу появи в друку мого перекладу «янгольської пісні»...

Або візьмім Молитву Господню, яку склав сам Ісус Христос. Я вже мовчу про наші католицькі церкви, у яких вона читається й співається якимсь жахливим «язичієм». Але й у більшості православних церков ви почуєте: «...хліб наш щоденний дай нам сьогодні». Просто жах бере, коли бачиш, що священник безсилий відчутти різницю у виразі «хліб наш щоденний дай нам сьогодні» і «хліба нашого щоденного (як поживи, потрібної для життя людини) дай нам сьогодні». Люди, що не мають елемен-

тарних знань, стоять на найнижчому щаблі мовної культури, перекладають слова, замість того, щоб перекладати думки, себто висловлювати ці думки іншою мовою. Такі переклади ці люди звать «точними». А один з найвизначніших наших теоретиків і практиків перекладу Микола Зеров звав такі переклади «рабськими», а точним перекладом він звав переклад, який найповніше передав іншою мовою думки й мовестиль оригіналу.

Ще в 30-х роках проф. Іван Огієнко (теперішній митрополит Іларіон), що видавав журнал «Рідна Мова» і взагалі був провідною особою в боротьбі за досконалість літературної мови в Галичині й на Волині писав, що священники, вчителі та громадсько-політичні діячі мусять мати поправну мову, бо інакше вони погано впливатимуть на все громадянство. І це правда. І ці слова мусять пам'ятати всі.

Прилюбність до чужих слів і виразів і брак мовної культури та, я сказав би, чиновницько-бюрократичний підхід до справи в наших церквах особливо позначився на власних іменах церковної верхівки. Наприклад, українців колишньої (не бувшої!!!) Галичини легше погодяться відсидіти у в'язниці, ніж назвати митрополита Шептицького Андрієм — ні, тільки Андрей! Ніби, щоб бути великим і праведним, то треба виректись власного імені і прийняти чужу форму його.

Як не дивно, але і в православній церкві маємо те саме. От і православна Колегія у Вінніпезі носить ім'я не Андрія, а «Андрея». І це «андреяння», яке так разить ухо, іде аж до низу. Є в Торонті українська парафія, яка завжди була парафією св.

УВАГА ТОРОНТӨ І ГЕМІЛТОН!

- БЕЗПЛАТНО чистимо печі (форнеси) і
- даємо БЕЗПЛАТНУ цілорічну 24-годинну обслугову печей нашим відборцям опалової оливи.

ЗАМОВЛЯЙТЕ В НАС ОЛИВУ! DNIPRO FUEL OIL LTD.

196 Bathurst St.

Toronto, Ont.

Телефон удень і вночі: EM 6-6539

DNIPRO FUEL OIL LTD.

AND

Service Station

857 Woodward Ave. — Hamilton — Tel.: 549-9634

КОРИСТАЙТЕ З НАШОЇ ГАЗОЛНОВОЇ СТАНЦІЇ

509 Jane St. — Toronto — RO 2-1969

Андрія. Цього року, як і раніш, прийшли до мене колядники з цієї парафії. Звичайно, дав тих кілька доларів, налив їм по чарці, запросив прийти й за рік, але як вийшли вони з хати, то я глянув на календаря, якого вони мені лишили, і бачу: «...православна церква св. АндрЕя». Хтось то вже «попрацював» у цій парафії, щоб бодай назвою повернути її на яких 45-50 років назад. Доганяти людей вже не личило, але другого року, як Бог дасть дожити, то вже раніш подивлюсь на календаря, а тоді буду розмовляти з колядниками.

Про це вже не раз писано й говорено. І то різними людьми і в різних часописах. Та справжньою причиною написання цієї статейки був факт, що останнім часом у наших католиків, поруч з шаленим натиском космополітів-асиміляторів, який загрожують самому існуванню української католицької церкви, появились ознаки наближення до України. У різдвяному числі газети «Християнський Голос» (Мюнхен, Німеччина) є два документи за підписами всіх католицьких єпископів і під обома ними є підпис: «Андрій, єпископ Севастопільський, візитатор в Аргентині». Хтось скаже: це випадок або примха редактора! Ні, бо і в деяких інших католицьких газетах (зокрема в «Нашій Меті») це ім'я так само написане. Інколи трапляється навіть «Андрій Первозваний». Православні ж, за винятком хіба Блаженнішого Митрополита Іларіона, пишуть і говорять «Андрей».

Можуть бути голоси, що всі ці факти малі й не мають значення: яка різниця, чи скажемо «Слава Богові на висоті» чи «на небі», «хліб наш щоденний» чи «хліба нашого щоденного», «Андрей» чи «Андрій» і т. д. А дехто навіть вважає, що краще взяти чужу форму імені єпископа, бо цим він буде «відмінний від звичайних мирян, чимсь вищим від них». Стати на цю точку зору, значить плекати в церкві чиновників із штучно створеним авторитетом. А чиновник — найбільше зло в громадському, політичному, мистецькому, а тим більше церковному житті. Психологічного чиновника — де б він не був, — треба боятись, як вогню. Чиновники (а в якій ділянці нашого життя їх нема?) убивають усе живе, вони гальмують наш поступ у всіх ділянках національного життя. Викривати чиновників — святий обов'язок усіх чесних, мислячих людей. Серед православних (особливо серед духовенства) можна часто чути нарікання, що інтелігенція бокує від церкви, як то було добре колись, коли не було так «багато вчених» і т. д. Тоді здається, що ось-ось пролунає заклик: «Закриймо школи і каменуймо інтелігенцію!» Дехто навіть був би готовий застосувати адміністративні заходи проти тих «дуже вчених». На щастя, живемо в демократичних країнах...

З приємністю відзначу, що Блаженніший Іларіон пару років тому був видав навіть спеціальне послання про ролі інтелігенції і про потребу залучення її до праці в церкві. Це послання було видрукуване в журналі «Віра і Культура». Та, на жаль, воно не мало найменшого впливу на церков-

них чиновників — воно нічим і ніяк лихові не завадило — ніби його ніхто й не читав...

Пригадуємо це, бо справа дуже важлива. Уявимо собі, що прийшла нагода повертатись в Україну. З чим же ми вернемось? Хіба що з пропозицією «перехрестити» Андрія Первозваного на «Андрея». а Анріївський собор на «Анреївський» чи «Андреевський»?.. Чи з пропозицією славити Бога лише «на висоті», а «на низу» ні?.. Чи уявляєте собі, як там нас з таким «націоналізмом» привітають?..

П. Волиняк

МІНІСТЕР ІВАН ЯРЕМКО ПРО РОСІЙСЬКЕ НАРОДОВБИВСТВО

У час обговорення резолюції про заборону так зв. ненавсницької літератури, себто заборони дружів, які підбурюють населення проти груп через їх расову, національну чи релігійну приналежність. Резолюція домагається від уряду Онтаріо відповідних доповнень у карному кодексі.

28 січня ц. р. слово в дискусії над резолюцією взяв державний секретар і міністер громадянства Іван Яремко, який взагалі дивується, що в 20 столітті ще треба ухвалювати такі закони. В кінці промови п. Яремко пригадав послам факти російського плянового винищення поневслених націй:

«Декого з нас ці справи заторкють ближче. Коло семи мільйонів українського народу, з якого я походжу, було винищено в тридцятих роках запланованим голодом. Ці події згадуються ще й сьогодні. У червні цього року три найменші європейські народи, тобто балтійські держави — Латвія, Литва та Естонія, — відзначатимуть 25-ті роковини подій, що відбулися в червні 1941 року, коли сотні тисяч громадян тих країн були схоплені, вбиті або запрогорені в несходимий Сибір, щоб звідти вже ніколи не повернутися».

ПОСОЛ МИКОЛА МАНДЗЮК КРИТИКУЄ ЗОВНІШНЮ ПОЛІТИКУ

У Федеральному Парляменті Канади у дискусії над закордонною політикою Канади 3 лютого ц. р. взяв слово посол Микола Мандзюк (виборча округа Маркет, Манітоба) і заявив, що Канада не має чіткості в канадській політиці на Кіпрі, в районі Гази та інших місцях світу, де несуть службу канадські військові частини. Не ясна також політика Канади у В'єтнамі. Канада мусить відігравати поважнішу ролі у міжнародній політиці, зокрема в ОН, повинна зайняти виразне становище у справі найбільшої колоніальної держави у Європі — сучасної Російської імперії, яка маскується під СРСР. (Тут міністер закордонних справ Пол Мартін пригадає слові М. Мандзюкові свою промову на Генеральній Асамблеї ОН 24. 9. 1965 р.). Та посол Мандзюк домагався виразного становища Канади до колоніалізму в Європі:

«Хіба Російська імперія не існує тепер? То чого ж Канада мовчить про неї?»

А далі посол М. Мандзюк сказав:

«Чи Україна й Білорусія суверенні держави? Чи вони справді суверенні? Якщо вони справді суверенні держави, то чому нема дипломатичних взаємин між Канадою й тими двома державами? Якщо там нема свободи слова, якщо там нема свободи вірування, то чому канадський уряд мовчить про це?»

ПІДСУМОК ТВОРЧОСТИ ПОЕТА

(Закінчення. Початок див у ч. 192-у)

Який суворий чар! І мистець чує бунтівливим
серцем, як заганяє в мармур долото. Хай поступля-
ться так звані модерні витвори швидкої слави; різь-
бар — як Буонаротті. Молотка ударом і душі й
серця жаром зогріває він холодний мармур і

*...ярим карбом стилю надає,
На архитвір єство кладе своє,
Йому одному знане і властиве.*

У віщо ж виливається мистцева надхненність?
*Який нестрим! Як владно і широко,
І переможно в обшири боїв,
Немов рапсода героїчний спів,
Перетопивши прагнення і пружність,
Високим летом пориває мужність* (стор. 132).

І різьбар, і поет, що його зображує, схоплю-
ються в одність — вони обидва творять одне —
мужність. Темою програмової збірки Славутича
якраз і є, таким чином, мужність — оспівування
великої української мужності! Це — героїка ба-
лядного характеру, що часом стає близька до ле-
генди. Такою є ораторія «359» — про героїв-вої-
нів, поляглих під Базаром, балада «Бунт», у якій
перемагає брат брата, на кораблі Чорноморської
української флотії — брата, замученого любов'ю
до землі, до плідної ниви, перемагає брат-воїн, пов-
станець, який інакше розуміє революційний час:

*Вірні браття! Українська доля —
Не сліпців над лірами виття,
Не в саду хатина коло поля;
Наша доля — збурене биття:
Шлях до моря, де витає воля,
Шлях у світ, де славне майбуття* (стор. 138).

В образах баладних героїв малоє поет живі по-
статі і в дальших поезіях. Вони то безтямно героїчні,
як отаман Клепач, як непокірний юний вояк, що до
останнього набоку б'ється з ворогом, і, забувши
лишити кулю собі, йде спокійно вмирати, плюнув-
ши кров'ю в обличчя ворогові; то трагічні — як
Гречкосій з одноіменної балади, якому набридло
воювати партизаном у лісі, вертається додому, щоб
засіяти поле, й гине від есесівців.

Іншим є баладний образ завойовника з Пруссії
в поезії «Прусак», «героя» походів до багатьох кра-
їн, де він безкарно гвалтував, палив, дітей топтав,
носив персні чотирьох держав, але знайшов запла-
ту на героїчній українській землі: на Волині він
потрапляє до рук українських національних парти-
занів і тепер пізнає, що війна — не «туризм» —
«носій біди, на розбій жадний, безборонно став під
закон війни» — його в волинських лісах зустрів
народний суд і осуд, від якого не відкупитися ні-
чим. Тепер жахнувся прусак, на коліна впав, да-
рував персні чотирьох держав, ноги цілував лісо-
вим борцям, але пса знайшла псина смерть, ку-

рінний чоботи обтер від негідних цілувань і дав
знак забити прусака. Можна б поставити питан-
ня: якщо це героїчна балада, то хто ж у ній ге-
рой? Очевидно — не прусак, а отой збірний укра-
їнський партизан-повстанець, що протиставиться
збірній гітлерівській вояччині, у цьому й полягає
героїчне розкриття теми в баладі.

Тема героїзму, що проходить через усю про-
грамозу збірку Славутича, має своєрідну, доведе-
ну до крайнього межування, трактовку, вона розкри-
вається в протиставленні героїчного характеру нері-
вним, як у бою, обставинам, вихід із яких часто
залишається один — у смерть. Обставини замкне-
ного кола завжди перемагає твердий, вирізьблений,
характер української людини. Це герої окремої вда-
чі, індивідуального характеру, як непокірний юнак
із «Непокорі», і просто люди, вроджені від своєї
землі-матері: від природи, що їх на світ привела,
наділені прикметами шляхетних людських варто-
стей. Образ такої української людини й вичаровує
поет, як його мистець-різьбар — свій твір із при-
родної брили. Українській людині випала страшна,
брутальна, кривава й ворожа дійсність, сповнена на-
руги й ганьби над нею. І ось у хижих обставинах,
як зграя скажених псів, в обставинах замкненого ко-
ла з виходом у смерть, у неї, в української люди-
ни, ніколи не трапляється присутність людського,
шляхетного характеру.

Славутич скупий, нібито, на надхнення. Він
поет стриманий, об'єктивно спокійний, ніби нев-
тральний у своїх зображеннях. Мабуть, його «Різь-
бар» є виявом найвищого його надхнення. Одначе
в цій збірці в нього багато речей сповнених надх-
ненням величних почувань, величним людським лі-
ризмом. Такою є балада-пісня «Карпатські січови-
ки», покладена на музику відомим нашим компози-
тором Григорієм Китастиєм і широко відома з ви-
конань капелі бандуристів. І що характерне, так
це те, що ліризм Славутичів також героїчний, як і
його баладні образи; поет не квилить душею, а
прагне надхненого почування. Балада-пісня про
карпатських січовиків, поляглих у нерівному бою —
з виходом у смерть із замкнутого кола — звучить
як трагедія, але це трагедія героїчного завершен-
ня, сповнена оптимізму, трагедія, яку в літературо-
знавстві називають — оптимістичною: карпатські сі-
човики полягли в нерівному бою, одначе не для
того вони билися Хустові на славу, щоб загинули
намарне, бились — щоб лишитися навечно живими:

*Буде сліз, та не здолає горе
Ні батьків, ні в тузі матерів.
Чорне море, українське море,
Зустрічай своїх багатурів!* (стор. 144).

Це той Багрянівський оптимізм героїчної тра-

герої, яким славетний поет Іван Багряний увічнив українську людину нерівного бою, замкненого кола з виходом тільки у смерть — українську людину «Гетсиманського саду» й «Огненного кола». Критика відкриває літературні явища, робить їх усвідомленими в народі, явище героїчної трагедії чи трагедії оптимістичної, запроваджене в нашу літературу Багряним, так і залишається досі не відкрите нашою критикою. Між іншим, це явище було найістотнішою рисою українського літературного процесу, який починався в умовах війни та повоєнних роках і недовершено обірвався — буквально з життям визначніших його творців — Багряного та Осьмачки. Коли б узяти співставлено трьох провідних авторів цього процесу, Багряного, Осьмачку й Самчука, то очевидним буде те, що кожний із них є цілковито окремою, незалежною творчою індивідуальністю. А між тим найістотнішим у творчості кожного з них є отой, вище відзначений оптимізм героїчної трагедії, що позначає ідейною авторською настановою кожний провідний твір і його провідного героя. Героєм оптимістичної трагедії в однаковій мірі є Багряного Андрій Чумак і Осьмаччин Іван Брус, і Самчуків Іван Мороз. Оця провідна ідейна сутність українського літературного процесу природньо стає властивою їхньому сучасникові Славутичеві.

У числі інших творів, героїчної трагедії, помітною є поезія «Мати», що звучить як трагічна баллада. Це не тільки рідна в родині-сім'ї мати, образ її асоціюється з чимось незнищено триваючим, як постійність, у жахливих обставинах буквально ланцюгового руйнування воєнних років в Україні, що роблять життя — ніби море без причалу, море всеохопної погібелі. І в цьому морі мати — єдине пристановище. Вона як твердь надійна й стала, незагибаюча, як мати-земля, що зродить і виростить, і завжди прийме, привітає з усіх шляхів: її сини — один у лісі повстанцем, другий у московським війську, третій на німецькій каторзі. Війна похитнула світ:

— Це ж ти, правдо? Сам Баг не зна!

Але мати витримує й такі потрясення, її серце — «Серце, серце — підбитий птах» — переповнене єдиним покликом до життя в цих заглядних подіях війни: надією на те,

*Що синів ачей привітає
По жахливих жнивях* (стор. 151).

Такою українською мати була у війні і її, справді, як пише поет, було «не страшно вже нічого».

На жаль, охопити кожну поезію докладнішою аналізою неможливо. Ми наближаємось до фіналу збірки «Правдоносці». Фінал цей, зрозуміло, переходить у певного роду епілог: хто ж вони ці правдоносці? Це не лише літературні характери й образи людей виняткового героїчного подвигу. Це також і люди взагалі — українські люди, виставлені подіями на випробування. Про них складає поет

героїчну думу — «Думу про Кемптен», де спроба примусової репатріації зустрілася зі спротивом людей, готових умерти, але не повертатись у неволю:

*Краще нам, невинним людям,
Отут на чужині кістьми лягти,
Ніж у московську неволю йти:
Білим тілом гноїти бори сибірській,
Заповняти надра уральській,
Щоб над нами жирували кати кремлівській.
Чуєш, Сталіне, бусурмане окаянний,
Від української крові п'яний?
Умремо — не підемо,
На поталу не поїдемо!* (стор. 155).

Збірка так і замикається безпосереднім опрацюванням теми правдоносців в одноіменній поезії, написаній з великим надхненням:

*О, світе, пізнавай! Немов номади,
Ідемо в чужий, сполоханий простір.
З важкими таврами невчиненої зради,
Всіма зацьковані — як звір —
Слабі від горя, сильні від нестями,
Волочим тугу без кінця ми,
Всьому наперекір* (стор. 156).

Твір «Правдоносці» сповнений великої апотеози української людини, людини, що як пророк, носитель правди, по війні пішла на вигнання, людини збірної, ім'я якій — нарід, у поета це звичайні люди; між якими й він сам:

*Правдиві серцем, думою відверті,
Тривогу й страх пізнавши,
В очей провали дивимось, як завше,
Суворій смерті.*

Очевидячки тогочасна українська людина була сповнена великої віри, що світ зрозуміє її правду, поет підносить голос апелювання до того світу. Тільки тепер нас навчає мудрости гіркий досвід, що світ той подібний до такої ж громади, до якої з неменшою вірою й надією апелював був свого часу наш Шевченко, а потім, по прикрому досвіді сказав, що «на громаду хоч наплюй, вона капуста головата!» Очевидно, що це був світ політичний, а в політиці, як відомо, сантиментів немає, як і на війні. Тож цей світ виявився шматом цегляни без почувань у відношенні до нашого апелю, нас, правдоносців: поета з цією темою стріло ніби якесь падіння, але падає не він, не його правдоносці, а світ, якому правда була несена. Але українська людина, із закоріненими в її характері великими людськими прикметами, витримує ще й таке на неї «нашестья» — нашестья світової кривої правди: людина піде повз світ собі на гідність. Не тепер — колись прийдуть оті часи, коли правдоносці будуть почуті:

*І будуть до Карпат — як до Синаю,
Мов до Йордану — до Дніпрових вод,
До краю нашого, святого краю,
Гучати відгрома врочистих од
За те, що ми — усміхнені з відчаю —
Життя складаючи, як гідну дань,*

*Шляхи встеляючи кістками
В кільці облуд і полювань,
Скрижалі правди, ковани віками,
— Як стяг —
Несли по селах і містах (стор. 158).*

Отак прозвучала поетова програмовість, якої не зустріла наша критика. Це була безперечно велика тема нашого великого ісходу по другій світовій війні. Поміж інших поетів, що цю тему підносили, Славутич найбільше визначився. Він тут сказав те, чого не сказав інший поет досі. Тема ця досить поважна, і не треба думати, що вона вичерпана самим часом, вона лише ваторкнута, і ще може набрати великого голосу в бігові подій, що завжди переповнені нерозгаданістю. Збірка «Правдоносці» вийшла в 1948 році, її останній акорд, очевидно, зрозумілий з урахуванням цієї дати.

V

Двома роками пізніше, у 1950 р., виходить збірка «Спрага», про яку сам автор пише: «Спрага», філософська збірка поезій, удостоїлась одинокій рецензійній згадці — «Незрозуміла лірика». Чи справді незрозуміла? То були вже інші обставини, інші й почування «втрачені степи в дочасну пору заступили млою чужинних міст брунатні черепи». Утіха, як бачимо, не дуже відрадна, ліричний герой у поета переживає якусь покуту за якісь гріхи, мандрів йому — аж занадто, «вже й одежа бродом перемокла», а далеч надить і грозить. Однак в його серці не вмирає дух степовика, і нагородження камінні для нього мають дуже відносну вартість. Героя розпинають протиріччя, йому далечинь без меж стає багата шляхами чорними. Поетів герой — людина, що перетривала найтяжчі шторми, і тепер цей герой, ніби викинутий хвилею на берег, у причал, зводиться на ноги, хоче роздивитися, збагнути — пощо ж його так немилосердно, так жорстоко гнано, прирікано смерті? Який же цей новий причал?

Поет шукає на це відповіді у філософському підході до життя, може, тут захована та радість буття, а не в щасному животинні земному. Для героя тепер щасливий той, кому «домашній прах не вабить дум нетлінною нудьгою», чий мозок невтомно змагає на пізнань шляхах. Герой тепер усвідомлює: «Пощо пусте, похоплене волання? Правда пісня завжди не гучна!» Герой переживає моральну кризу шукання, тепер він мандрівник іншої мети й іншої правди — щоб мудрість відчитати усіх незбагнаних тасмниць — його «зерна мислі, спрагли дозрівання, зове довершена далечина». Це вже інша далечина, далечина не стільки простору, як часу, далечина пізнання.

Сутність світу для поета полягає тепер не в тих сильних, синедріонах верховних, які відмірюють на цілі долю народів і людей. Сутність світу захована, мабуть, в іншому. Зігнувши політичні виміри правди, герой мандрує в інші віддален-

ня, де живуть правди не урядові, юридичні, — завжди відносні та узурпаторські, — а правди Божі, і тепер поетів герой — це людина, що йде «на поклик світів піднявши обличчя»:

*І п'яно в душі, і радісно знати,
Що серця удари — всесвіту луни,
Що в Божім ладу надзорні сонати
Органно гучать, як янгольські струни.
(Стор. 176.)*

Чи була це для поета капітуляція, відхід від оспівування великої історичної правди свого народу, яка і з погляду філософії, не лише політики, являє сутністю своєю одну з найбільших і справді божественних правд людини — сина свого народу, яким здеклярував себе був наш поет уже на початках свого свідомого життя і на початках поетичної творчості?! В одній із поезій цієї збірки він говорить про суд суворий, на який прийде, «як грішник окаянный» із каяттям «за те, що серця не тривожив рани, а лиш віків луною гомонів». Поет прирікає повернутися тепер до інших пісень: його болі «із надрів серця виллються на світ» — він присвятить саме ліриці.

Поезія — це образи. Твір у слові — це образ, а не лише образна мова. Образ являє собою і відтворення й сприймання чуттєве. У творенні образу в Славутича часто переважає раціо над емоцією. Ще на вступі до цілої збірки збірок «Трофеї» він здеклярував, що пише «для серця й мозку вибраних людей», мовивши інакше, його поезія призначена і для чуттєвого й для логічного сприймання: для серця й розуму.

Якщо ми виходитимемо із засади, що особливість мистецького твору слова полягає в образних, експресивних властивостях, у тому, що за словами й висловлюваннями в поетичній мові стоять образи, які впроваджують нас в естетику слова, то ми прийдемо до висновку, що естетичні якості мистецького твору залежать від засобів експресії, від орудування мовними засобами: експресивність, образність — досягається через метафоризацію, через поширення семантичної основи слова до виявлення чи витворення в ньому нових, уявно-образних значень, через творення тропів. Коли в основі творення тропів, метафоризації, лежить семантична подвійність — первинна й нова «переносна», то власне ця остання і є тією якістю, яка творить мистецький образ і образність. Для метафоризації характерне відокремлення у власну самобутність перенесеного сенсу, в ту самобутність, яка й складається на мистецький образ слова. Але метафоричне значення можливе доти, доки зберігається семантичний чи змісловий паралелізм між первинним і перенесеним, вторинним сенсом значень, метафора не виходить, не вдається, якщо цього паралелізму не буде.

Якщо Славутич пише:

*А в хмарах — шириє віконце,
Світліє синє тронце —
Сонце! —*

то це метафора: паралелізм віконця-сонця сприймається поєднано. Загальний ефект образу — світління по нахмуреній грозі: світліє синє гронце. Але якби ми спробували пов'язати в метафоричну єдність інші об'єкти, віконце й гронце, то метафори з цього не вийде, бо й віконце й гронце в даному поетичному контексті — тільки вторинні, перенесені значення, за якими не віднаходиться значення первосновне, з якого вони перенесені.

Екскурс до теорії поетичного слова потрібний був, щоб перейти до аналізу поетичних засобів у Славутича і з'ясувати оту «незрозумілість» чи «зрозумілість» його лірики.

Характерність чи особливість Славутичевої поезії, як і поезії кожного поета, самозрозуміло, полягає в особливості тих творчих засобів, якими, перш усього, досягається образності, розуміючи при цьому, що образність як така — це ще не є сам мистецький образ, а лише засіб творення образу. Як це ми бачимо з поданого вище прикладу, образ ясної години по дощі — це одне, а образність мовна, метафоризація, яка витворює естетичне сприймання цього, саме такого, образу — це інше. Ефектом образності є епітет, порівняння, метафора і взагалі всяке перенесення, ефектом образу є сприймання того, що досягається перенесенням, це — функція всякого перенесення чи метафоризації. Отже, якщо приглянутись до експресивних, творчих засобів Славутичевого поетичного слова у «Спразі», то перед нами розкривається та особливість, що ці засоби експресії — метафоризація: і епітет, і порівняння, і метафора сприймаються більш логічно, як чуттєво. У сприйманні поетичної образності Славутичевої переважає раціо над емоціо, його образність більш ефектує розум, як серце, думання, як почування. У цьому, мабуть, і захована таємниця «незрозуміння» Славутичевої лірики: над нею треба було й думати також — вона не справляла виразних почувань.

У поетичних засобах Славутича переважає епітет. Але це ще не робить специфіки його образності. Специфіку робить сам характер епітету. Переважає в нього метафоричний епітет. Метафора в Славутича вживана не часто; її, нібито, витиснув з ужитку, відсунув на задній план метафоризований епітет. Але й це ще не все: специфіку поетичної образності поетової творить, після всього, характер його епітету. Епітет у Славутича має свою, притаманну поетові, особливість: цей епітет накладає печать на всю поетичну образність поетову і витворює характерність і особливість і властивість Славутичевої поезії взагалі — витворює мистецьке обличчя поетове.

Характерність Славутичевого епітета полягає в його винятковості щодо лексичного змісту, у тій своєрідній вишуканості, «вирозумованості», а не вичутої експресивності. І цей епітет просто наводнив Славутичеву поезію, зокрема «Спрагу». Отак від першої сторінки книги і до останньої можна виписувати поетичні фрази й більший контекст із

такого роду епітетом: СНАГОВІТІ вицвіти трофеїв, СПІВНІ казки. ЦІЛКОЇ праці, РОСЛАВІ ясени, ЯРЛИВА злива, ЗВАГЛІ аргонавти, БОГОВИТУ даль, ЗНЕНАГЛА зміна, БИВИХ буднів.

Це епітети якості чи властивості. Часто вживані у Славутича епітети відносності чи спорідненості, висловлені іменниковим родовим відмінком приналежності, це вже скоріше — метафоризована фраза: слово ЗВАГИ, грім ДУДОНІ, відун ПОСЛІВ'Я, в надхненні ЗВАГ, в муках БОРОТТЯ, щедротами ОБДАРЕН тощо. Отакою настановою на «вирозумовану» вишуканість характерна взагалі лексика й фразеологія Славутичевої образності в його поезіях. Лексика: звага, шурхітно, ясуй, покрижжя, залася, барвоспадом, набрідь, югає, спахає, югастий, румаках, терлич, таїна, потахне, обдарен тощо. Фразеологія: кістми косити відчаю гіркий полин; тужбу незникому спрагло ронити; стань стопою на снажний чорнозем. Всього обширу мовних і зображувальних засобів і особливостей Славутичевої поезії в короткому екскурсі не обійняти. Для цього треба писати окрему розвідку. Розглянуто особливість настільки виразна, підкреслена, що вона складає властиву мистецьку прикмету його творчості не тільки в збірці «Спрага» — ми її назвемо «вирозумованою вишуканістю», вишуканістю тією, у сприйманні якої переважає логічний ефект над ефектом чуттєвим. Характер такого нашого визначення буде помітний на співставленні Славутичевих же поезій, у яких переважає названий ефект раціо з поезіями, у яких переважає ефект емоціо. Яскравими прикладами поезії емоційного ефекту є «Карпатські січовики», скажімо, або «Хатина», «Мати» і зокрема поезія «Кінь». Треба сказати, що образ коня — один із найкращих мистецьких поетичних образів у поета, як однією з найкращих є й ця поезія.

Це образ глибокого чуттєвого сприймання, помистецькому досконалий, розгорнено метафоричний, що переходить у персоніфікацію, у втілення великого страждання взагалі і страждання людського, зокрема: коня подружило з людьми довге життя, він тепер ділить із ними вигнання й страждає, як людина. Більше того! Це страждає людина, і поет, щоб облегшити драматизм — переносить видимість болю на супутника людини в цій стражданні — на коня, але від цього, безперечно, ефект драматизму тільки виграє — це мистецтво!

На зачині нашої розвідки ми відзначали двоїстість поетових починань, яка виявлялась у плеканні малюнка з ефектом враження в противагу контекстові з ефектом почуття. Тепер, на етапі зрілому, доводиться відзначати у поета двоїстість у плеканні образності з ефектом раціо в противагу образності з ефектом емоціо. Якщо в першому випадку в поета виявляється самоціль, наставленість, то в другому — виявляється мимохітність, отак ніби в поетовому естві творчому борються інтенція і стихія. І враження таке, що стихією поетичний

хист Славутича сильніший, хоча він, відтиснутий на задній план, виявляється в меншій числом продукції. Славутич — поет ліро-епічний, у його епічних речах, зокрема в поемах, сильний елемент почуттєвий, ліричний, а його лірика сильна елементом епічним, елементом малюнку з пляном події. Здається, поруч відзначеної в засобах експресії «вирозумованої вишуканости» плекання малюнка є другою рисою його творчості, що визначає її епічність навіть у ліричному жанрі. Експресія вишуканого вирозумування доведена у Славутича в збірці «Спрага» до апогею.

Поетів герой тепер — мандрівник: він прагне пізнати мудрості життя. Набутки того пізнання цікаві, але мало втішні:

*Ясуї хвалу, творителю первинний!
Ти й не подумав, появиши світ,
Що твій же твір, твої пізнавши чини,
Про тебе власний розвінчас мит (стор. 188).*

Поет знову повертається до української тематики, гарною в цьому відношенні є поезія «Борвієм гряди, Месіє!» і ряд інших за нею, що творять ніби цикл своєрідної громадської лірики.

Збірка «Оаза» видана десять років пізніше, але вона продовжує того ж ліричного героя, що в мандрах по світу за пізнанням звертається всіма своїми почуваннями до рідної вітчизни, — України. Якщо подана кількома рядками вище цитата значувала в героя понадземні, так би мовити, пізнання, то земні його пізнання тим більше невтішні — це спустошений світ людини, яка вже розвінчала власний мит свого Бога — це спалена нелюдська пустеля, і десь ще є оаза, оаза — Україна. Туди й спрямовані всі довершення мандрів героєвих. І ці мандри — з терпінням і муками, як по Дантовому пеклу. Тут панує клімат спеки, суховію, полум'я й вогню, краєвид безконечного піску. Вірші цієї збірки, як утома в пустелі, вони бриласті, наче справді уламки, фрагменти пустельного каменя, вивіреного палеоліту, на якому ще не стерлися всі сліди милого серцю минулого. На яву і в снах герой позертається до тієї дійсності, з якої вийшов у мандри, може, ще в херсонських степах виходячи в життя:

*Житнім хлібом, гречаним медом
Духмяніє стара земля,
Мов під синім небес наметом
Довге свято Сварог справля (стор. 217).*

Безперечно, це не анахронізм, недоречний, здавалося б, у цю так високо цивілізовану й модерну добу. Це скоріше прочуття наперед на десятки й сотні років — того становища, коли смак, скажімо, до склянки чистої джерельної води буде вершиною культурної вишуканости, а простий житній хліб — предметом великої розкоші.

Так після всіх мандрів-страждань поетів герой повертається туди: до херсонського простору. А далі цілий ряд у цій збірці поезій, нібито, позациклових, що сприймаються як записи в щоденни-

ку стріваних вражень, які вже не складають теми ліричного героя збірки «Оаза».

VI

У збірці «Маєстат», виданій у 1962 році, поет знову повертається до теми, за яку попередньо казався, до гомону віків. Таким чином, остаточно складається провідна тема Славутичевих поезій і його героя. Тепер поет оспівує реліквії гомону віків.

Поет не переноситься, як попередньо, у ті віки, а звідси, із сучасности, проглядає в них і, змудрілий досвідом, бачить там велич і маєстат, і увічнені знаки цих великих вартостей свого народу, що живуть як одухотворення його гідности; тепер він обирає за об'єкт оспівування «у блиску звияжної слави маєстат в віках булави». Оспівує не з пошвяти минулій слави, а переносить ту славу в сучасність, і цей живий відгомін скеровує на майбутнє:

*Розкрийте глибинні чуття
Для сйява, що знало минуле,
Що в творче веде майбуття (стор. 250).*

Так над проминальними примарами й чорними сварами «гряде маєстат булави» — цементуючої національної гідности української.

Тепер у поета кожна поезія — як величальна ода, перейнята ліроепічною експресією, естетичний образ у слові звучить патосом слави. Вся збірка «Маєстат» — це величальна лірика. Поет звеличує маєстат хрещатого меча на красному щиті, блиск княжого пащера й звиягу лицарського заборолла, золотий Тризуб, красну гетьманську корогів, шаблю гетьмана Мазепи, скульптурну групу Богдана Мухина «Слава»:

*Два козаки і гетьман, мов кличі,
Летять увиш на вітроногих конях.
Струмить повітря по високих скронях
І виграс черленню опанчі (стор. 254).*

Твір скульптора передано досить плястично, з динамічною напругою. Поет передає і внутрішнє сприймання образу — «широких душ палання негомонні, сердець великих ковани биття». Прекрасний твір про Славу справді увінчав невмирущою славою автора-скульптора Мухина. Слава — це вже не знак, а одухотворена реліквія нашої минувшини, живої сьогодні, — це знак великих подвигів. Так поет переходить до оспівування слави подвижника — гетьмана Івана Мазепи. У кількох фрагментах, мабуть, задуманої і ще недокінченої поеми, вимальовується маєстатичний образ гетьмана, і знову ж із проекцією на сьогодні і на майбуття:

*На слугування Україні
Своє життя, свої думки,
Душі горіння, гнів палкий,
Усе віддати ви повинні... (стор. 258).*

Так передає поет заповіт гетьмана по Полтаві, але це і є наймаєстатичніший і невмираючий образ Мазепи для нашого й прийдешнього часу. А

за цим ідуть палкі інвективи на ворога Москву — «Московія» тощо.

Мабуть, найвеличнішим маєстатом нашої національної гідності й слави у поета є Київ, наш столичний всеукраїнський Київ:

*Незборний, на горах суворих
Твердинею віри стоїть,
Під стягом Софії на порох
Розбивши навали століть* (стор. 264).

Прекрасною величальною мініатюрою у збірці є поезія «Львів» — вона розкриває велич нашої другої столиці не в описі геральдичного характеру, а в відтворенні живого історичного епізоду, як події, коли, перемігши бояр, князь Данило «на красну гору каменя поклав»:

*«Тут буде кріпость, — мовив, — щоб конклав
Не смів ляхів наводити з імлави»* (стор. 265).

Відтоді засноване місто Льва й понині стоїть українською фортецею величі й сили нашої національної, такої живої і на майбутнє, як живої й гордої сьогодні.

Пам'ятник Шевченкові у Вінніпезі надихнув поета сказати хвалу і великому нашому Кобзареві, й тим, хто «красне рідне слово»

*Леліє в серці чисто і святково
І, наче скарб, синам передає!* (стор. 269).

Цю хвалу адресує поет українським митцям слова, поляглим, тим, що «в тюрмах честь уміли берегти», що «стріли кулю піднятим чолом в льохах московських, темних і глибоких». Звеличальними, сповненими патосом маєстату, присвячені отим подвизникам є пролог і епілог, написані до книжки «Розстріляна муза» і взяті тепер до «Трофеїв».

*Висока слава щасних днів
Про вас ніколи не забуде!* (стор. 274)

— кінчає поет своє пам'ятне звеличування буквально сотень знищених Москвою українських митців слова. Кінчається збірка візією переможної ходи українських повстанців і апотезою будування у вільній українській державі; поет оспівує будування вільною працею вільного міста:

*Це ж по віках ненаглої неволі
Воскресли ми, надхненні до звитяг,
І в щасний час нещасні, гордочолі,
Знесли увши державно-творчий стяг*
(стор. 276).

Поет возвеличує маєстат волі всеохопної, вселюдської, коли будуть «наснагою багаті — як братолюбці — люди на землі».

Флорентійські сонети такі ж величальні й маєстатичні, з тим же невідступним образом людського світу, вільного й вольнелюбного, у якому пророчить поет волю Україні. І минуле й сучасне, і проєкція прийдешнього перетоплюються в одно звучання того шляхетного металу, який дзвенить поетові невідступно із золотих верхів величного Києва. Оглядаючи красу Флоренції, велич Риму, Дантівські місця, творіння Рафаеля й Мікель-Анджеля, при-

гадуючи великих поетів землі італійської, поет перебуває в трансі того самого надхнення, висловленого на початку циклу:

*Та ти, о рідний Києве днедавній,
Мене місійно по світах ведеш
І надихаєш, подвигами славний* (стор. 277).

надихає бути відданим Києву, обіч Мадонни — снити Орантою Софії.

Книгу «Трофеї» закінчує поема «Рай і пекло», відносно велика, писана октавами, що нагадують октави Осьмаччиного «Поета». Розглядати поему — було б уже вглядом поза той докінчений підсумок, який робить Славутич збіркою збірок «Трофеї», тим більше, що поема лише почата, закінчення її лише обіцяне. Почата ж поема говорить про те, чого треба очікувати від поета в його дальшій творчості. Характерним у новій poemі є ось що: називаючи стиль її — «клясично-простим голосом старим», Славутич випростується у своїй поетичній експресії в тому напрямі, до якого він робить виразний зворот уже в збірці «Маєстат» і який ми відзначили в нього як мимохітність ще раніше — зворот до поетичної експресії почуттєвого ефекту; відзначена там же «вирозумована вишуканість» тепер губиться в нього. У цьому треба бачати напрям дальшого зростання поета.

VII

У підсумку такого роду розвідки природнім буде питання приналежності Славутича до літературного напрямку чи стилю. Свою приналежність до стилістичного напрямку в якійсь мірі він визначив сам, говорячи про обрання ще замолоду собі за вчителів Рильського й Зерова, відомих із їхнього так званого «неоклясицизму». Славутича можна віднести до послідовників наших неоклясиків, однак, сказати так — це означатиме, мабуть, що нічого не сказати. Те, що Славутич у багатьох своїх збірках пристрастився був до сонета, типово клясичної форми, зовсім нічого не говорить за його клясику по суті. Клясика — це не форма, а естетика. Естетика античної клясики, безперечно, не може бути повтореною. Усяке повторення — якісно інше, якщо не епігонство. Наші «неоклясики» такими не були, вони були явищем своєрідним, оригінальним, притаманним своєму часові, розуміння якого (явища) багато терпіло, від невідповідності слова, яким його визначали.

Означення понять часто терпить від невідповідності терміну. Наше мистецьке самовизначення багато потерпіло від цієї невідповідності. Історія воістину повторюється, але на словах. Неоклясика — це тільки термін, властивість цього українського літературного явища інша.

Коли Микола Хвильовий проголосив був орієнтацію на психологічну Європу, а Микола Зеров кликав до джерел європейської культури — це було висловом того самого культурного й мистець-

кого процесу в Україні 20-их років, який виявлявся в поновному її виростанні, виростанні, що позначене такими історичними етапами, як Київська держава, як козацька республіка Хмельницького, Мазепа доба козацького барокко, Шевченківська доба, яка ще не знайшла свого історіософічного окреслення і яка є добою українського національного становлення — коли нарід стає нацією. Доба 20-х років в Україні була добою державного становлення української нації. Питання здійснення національної й державної незалежності України — це вже питання політичного аспекту, в культурно-психологічному відношенні вони вивершені: із Шевченком український нарід мислиться тільки нацією, а з 20-тими роками він мислиться тільки нацією державною. Характерною особливістю українського мистецтва й літератури в Україні 20-х років і є те, що це було мистецтво й література великого державного аспекту. Вичислені етапи українського зростання, що кожний, ніби апогей циклічного руху, позначає собою послідовність українського історичного процесу — складаються найвиразніше в ту єдність, яка виявилася в духовому відношенні у формуванні українського національного стилю нашого мистецтва й літератури, зокрема, а стиль цей найяскравіше визначився у тому понятті, яке вкладеться в поняття українського козацького барокко. Мистецькі й літературні 20-ті роки були широким розгортанням у продовженні українського національного стилю козацького барокко, що так неповторно виявилось в прекрасних злетах Курбаса, Довженка, Петрицького, Яновського... На полі літератури в площині цього стилю безперечно місце і неоклясиків, Рильського й Зерова чи Маланюка, модерніста Тичини, конструктивіста Бажана, неоромантика Влизька. В дальшому триванні розгортання цього стилю переходить і український літературний провес на еміграції, позначений Осьмачкою, Багряним, Самчуком, Баркою. Скажімо, при всьому стилістичному реалізмі, Самчуків Іван Мороз — чи не є великий формат людини українського барокового комплексу? У видовжуваній за рангою лаві письменників і поетів цього процесу, безперечно, належить місце й Славутичеві. Йому притаманна та сама барокова національна своєрідність.

З ПРАЦІ "КОЗУБА"

У п'ятницю 28 січня ц. р. відбувся "Літературний ярмарок", себто різні автори читали свої твори — поезії і прозу. Вечір був дуже неприсмний, бо чогось усі автори, які читали свої твори, були дуже сердиті. Почалось з докорів нашій нації: ми, мовляв, бездержавна нація, тому в нас не шанують письменників... Звичайно, що це наклеп на націю, бо навряд чи ще є в світі народ, щоб так шанував письменників, як українці.

Коли кінчили читати, то голова "Козуба" почав заклипати публіку до обговорення прослуханих творів. Були такі наївні, що повірили, що автори справді хочуть почути щиру думку слухачів. Та нікому не дали вони слова сказати. Одному промовцеві одна з авторок переривала промову такими словами: "Це все було в

наших віршах! То що ми мусимо знову повторити весь вечір? Пана, купіть собі на вуха окуляри!"

Так прийняли трьох промовців. На цьому й скінчилось, бо четвертий уже боюся й починати... Причини

ЧИТАЙТЕ Й ПОШИРЮЙТЕ ДЕМОКРАТИЧНИЙ ЧАСОПИС "УКРАЇНСЬКІ ВІСТІ"

Вільну, справжню демократичну українську думку, глибоке й всебічне поставлення проблем, статті на актуальну світову тематику, фахові економічні коментарі, інформації і хроніку з усіх ділянок життя подає в кожному своєму числі газета

"Українські Вісті",

що виходить раз на тиждень у Західній Німеччині і що її можна набути у представників та в кольпортерів у всіх частинах світу.

"Українські Вісті"

— це конечна лектура в родині та в громадських клубках і читальнях.

"Українські Вісті"

борються — скеровують — орієнтують — інформують — дають пораду — розважають.

"Українські Вісті"

— це вірний супутник кожного українця-демократа, сповненого любови до свого рідного краю та віри в близький час його визволення.

"Українські Вісті"

репрезентують волю й змагання всього українського народу, викривають недоліки еміграційного життя, підтримують єдиний законний і правний урядовий орган української еміграції — Українську Національну Раду.

"Українські Вісті"

будять думку, будять волю, будять силу українського народу і скеровують її на визволення з віковичного ярма українців та всіх поневолених народів світу.

Передплачуйте "Українські Вісті" в усіх частинах земної кулі! Гуртуйтеся навколо справи національно-визвольної боротьби України та всіх поневолених народів! Включайтесь у визвольну боротьбу!

Передплату приймають:

Видавництво "Українські Вісті" —
"Ukrainiski Wisti" 791 Neu-Ulm/D.,
Schulgasse 2, Germany.

та представництва по різних країнах (адреси — на першій сторінці кожного числа "Українських Вістей").

роздрагування: поетів з України більше люблять і читають, як еміграційних.

Імен не згадує, бо якщо одному радили "купити на вука окуляри", то боюсь, щоб мені не порадили купити на руки кайдани, щоб більш нічого не писав...

Публіки було 50-60 осіб.

У п'ятницю 11 лютого відбувся вечір гумору й сатири. Читали: Зіна Прусаченко, Лавро Кемпе, Іван Боднарчук і Віра Кемпе (власний твір і переклад з англійського). Капка Хримова (болгарка, що приїхала до рідних в гості) проспівала три пісні. Публіки коло 50 осіб.

У п'ятницю 18 лютого відбувся виступ гості з Болгарії — Капка Хримова. Капка Хримова — джазова співачка з сильним голосом. Проспівала поперех десятка пісень різними мовами, в тім числі й українською ("Пісня про рушник" П. Майбороди). Акомпанював Зеном Лавришин.

Публіка прийняла співачку дуже тепло.

Після співачки із промовою виступив д-р Я. Рудницький із Вінніпегу, який є членом державної комісії по вивченню двомовності і двокультуризму в Канаді, себто вивчення справи взаємини англосаксів і французів у Канаді. У процесі вивчення цього питання перед комісією виникли інші національні групи в Канаді, зокрема українці. Тепер комісія робить пісумки своєї праці і має зробити рекомендації урядові Канади.

Проф. Я. Рудницький заторкнув питання міжнародних взаємини у Канаді. Зокрема звернув увагу слу-

хачів на потребу вивчення української мови. Спростовує погляди деяких українських батьків, які не віддають своїх дітей в українські школи, щоб діти могли краще вивчити англійську мову. Він повідомив, що канадські науковці-педагоги довели, що вивчення другої (або й трьох мов одночасно) ніяк не шкодить дитині. Отже це тільки викрут, який фактично не помагає дітям, а шкодить, бо тримання на одній мові лише стримує розвиток дитини.

Публіки на цьому вечорі теж було яких 50 осіб.

КУПИТЬ ЦІ КНИЖКИ

1. Олена Курило, «УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ».

Про цю книгу див. у «Нових Днях» за листопад 1960 р. на стор. 23.

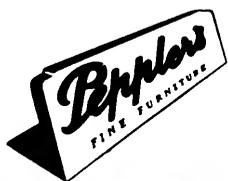
Ціна її: для передплатників «Нових Днів» — 2.00 дол., а для всіх інших — 2.50 дол.

2. «НОВИЙ ОБРІЙ», ч. 2, альманах, присвячений 10-річчю масового українського поселення в Австралії.

В альманасі є багато цікавих і дуже різноманітних матеріалів.

Ціна за примірник — 1.50 дол.

Обидві книжки замовляти в «Нових Днях».

901 «CASTILIAN» гарні черешневі меблі до спальні походять з часів романського періоду історії Іспанії. Вони удекоровані плоскорізьбою з карпатського в'язу. Можете купити їх комплетом або поштучно. Ви самі комбінуйте кількість речей, відповідно до розміру вашої кімнати.

Кожна річ викінчена ручно.

КРИМ ЦЬОГО:

умеблювання їдалень та сальонів,

телевізійні та радіоприймачі, гай-фай-стеріо, піяніна, акордеони, килими, хідники (доріжки), лампи, холодильник, електричні та газові печі, пилососи та інше.

КУПИВШИ В «АЛЬФІ», ВИ МАТИМЕТЕ ДОБРУ ЯКІСТЬ РЕЧЕЙ, НИЗЬКУ ЦІНУ, КУЛЬТУРНУ І ВВІЧЛИВУ ОБСЛУГУ Й ПЕВНІСТЬ, ЩО ЧАСТИНУ ВАШИХ ГРОШЕЙ ВЛАСНИКИ «АЛЬФИ» ПОВЕРНУТЬ НА РОЗБУДОВУ КУЛЬТУРНОГО Й ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ.

“ALPHA” FURNITURE CO. LTD.

735 Queen Street West, Toronto 3, Ontario
Telephone: EM 3-9637

Книгарня фірми «УКРАЇНСЬКА КНИГА» має на складі різну літературу українською мовою: художню, історичну, технічну, медичну, дитячу, шкільну та музичну. Ми оголошуємо тільки частинну найновіших книг, які можна набути по зниженій ціні в нашій книгарні.

Леся Українка. **Твори в десяти томах.** Держ. видавництво худ. літератури. Київ. 1965 р. Повний комплект за 12.50

Михайло Старицький. **Твори у восьми томах.** 10 книг. Держ. видавництво худ. літератури. Київ. 1964 р. Повний комплект за 14.25

Українські письменники. Біо-бібліографічний словник. У п'яти томах. Держ. вид. худ. літератури. Київ. 1960 р. Повний комплект за 11.25

Остап Вишня. **Твори в семи томах.** Фейлетони, гуморески, усмішки. Держлітвидав України. Київ. 1964 р. Повний комплект за 8.75

Семен Склярєнко. **Твори в п'яти томах.** В-во худ. літератури «Дніпро». Київ. 1965 р. Повний комплект за 8.25

Михайло Стельмах. **Твори в п'яти томах.** Держ. в-во худ. літератури. Київ. 1962 р. Можна набути повний комплект за 7.50

Вадим Собко. **Твори в шести томах.** Держ. в-во художньої літератури. Київ. 1963 р. Повний комплект за 9.75

Натан Рибак. **Твори в п'яти томах.** Держ. в-во художньої літератури. Київ. 1963 р. Можна набути повний комплект за 7.50

Марко Вовчок. **Твори в семи томах (в оригіналі).** Видавництво «Наукова думка». Київ. 1964 р. Повний комплект за 9.45

Антологія української поезії в 4-х томах. Держ. в-во художньої літератури. Київ. 1958 р. Видання 2. Можна набути за 5.80

Михайло Коцюбинський. **Твори в трьох томах.** В-во художньої літератури «Дніпро». Київ. 1965 р. Повний комплект за 4.75

Іван Ле. **Хмельницький.** Історичний роман у трьох книгах. Видавництво художньої літератури «Дніпро». Київ. 1965 р. 4.25

В. Маяковський. **Вибрані твори в трьох томах.** Переклад з російської мови. Держ. в-во художньої літератури. Київ. 1953 р. 4.00

Іван Франко. **Оповідання та повісті.** В-во худ. літ. Київ. 1963 р. 0.95

Іван Франко. **Статті і матеріали.** В-во Львівського ун-ту. 1958 р. 1.40

Іван Франко і образотворче мистецтво. «Мистецтво». Київ. 1963 р. 0.90

Іван Франко. **Лель і Полель.** Сучасна повість. «Молодь». Київ. 1961 р. 0.95

Іван Франко. **Каменярі.** Вибрані твори. Київ. 1965 р. 0.70

Колядки та щедрівки. Укр. народ. творчість. В-во «Наукова думка». Київ. 1965 р. 2.95

Іван Франко. **Поеми та оповідання.** Переклад англійською мовою. Переклав Іван Вір. «Українська книга». Торонто. 1956 р. 341 ст. 0.95

Камінний господар. Драма Лесі Українки. В-во худ. літератури «Дніпро». Київ. 1965 р. 2.25

Український Естамп. Ю. Турченко. «Наукова думка». Київ. 1964 р. 2.35

Степан Руданський. **Твори.** В-во «Дніпро». Київ. 1965 р. 1.35

Письменники західної України 30—50-х років XIX ст. Київ. 1965 р. 1.85

Володимир Гжицький. **Чорне озеро. Опришки.** Романи. Київ. 1965 р. 1.70

О. Льченко. **Козацькому роду нема переводу, або ж Мамай і чужа молодиця.** В-во «Дніпро». Київ. 1964 р. 623 сторінки. 1.85

Павло Грабовський у документах, спогадах і дослідженнях. 1965 р. 1.30

Українська проза початку XX ст. «Наукова думка». Київ. 1964 р. 1.50

Питання соціалістичного реалізму. Вип. 2. В-во «Дніпро». 1965 р. 0.80

Історія Української РСР. В. А. Дядиченко, Ф. Є. Лось. Видавництво Київського університету. Київ. 1965 р. 0.95

М. П. Партолін. **Світогляд М. М. Коцюбинського.** В-во Харківського університету. Харків. 1965 р. 1.15

Генрик Сенкевич. **Хрестоносці.** Роман. Переклад з польської мови. Київ. 1965 р. 1.85

Ф. М. Достоевський. **Брати Карамазови.** Переклад з російської мови. Київ. 1965 р. 2.15

Нікос Казандзакіс. **Капітан Міхаліс.** Роман. Переклад з грецької мови. Київ. 1965 р. 1.80

Бертольт Брехт. **Копійчаний роман.** Переклад з німецької мови. Київ. 1965 р. 1.40

Вадим Собко. **Десять днів щастя.** Повісті. «Рад. письменник». 1965 р. 0.85

Михайло Козаков. **Крах імперії.** Роман в 4 частинах. В-во художньої літ. «Дніпро». Київ. 1965 р. 850 сторінок. 2.10

Анатолій Шиян. **Мар'яна.** Повісті та оповідання. Київ. 1965 р. 1.25

Гайдамацький рух на Україні в 20—60-х рр. 18 ст. Київ. 1965 р. 0.55

М. Носаль. **Лікарські рослини і спосіб їх застосування в народі.** 1.15

Харківський театр опери та балету ім. М. В. Лисенка. Київ. 1965 р. 1.55

Театр імені М. Заньковецької. В-во «Мистецтво». Київ. 1965 р. 1.10

Приходьте самі або присилайте замовлення поштою на адресу:

UKRAINSKA KNYHA
1162 Dundas St. W.,
Toronto 3, Ontario.

НЕКРОЛОГИ

† ІНЖЕНЕР ПЕТРО ТЕРЕЩЕНКО

З глибоким смутком повідомляю усіх приятелів та знайомих про смерть найдорожчого мого мужа

ПЕТРА ПАВЛОВИЧА ТЕРЕЩЕНКА,

який відійшов у вічність 8 листопада 1965 р.

Народився в Черкасах на Київщині, на високому березі Дніпра. Помер на удар серця на 69 році життя.

Покійний був учасником визвольних змагань, колишній старшина для доручень Головного Отамана.

Останніх 17 років працював у цукровій промисловості Перу, Південна Америка, як визначний генетик. Тут він вивів багато відмін цукрової тростини високої якості. Перу, як і вся Південна Америка, ще довго користатиме з його наукової праці.

Як людина, Покійний був повний високих чеснот і все життя палав гарячою любов'ю до України й нашого народу. Зла доля примусила його працювати для чужої культури. Його любили й шанували всі, хто його знав.

Вічна Йому пам'ять!

Безмежним горем прибита дружина Евфросина:

Euphrasina de Tereshtchenko,

Apartado 18,

Trujillo, Peru, S. America.

† Д-Р МИКОЛА ШЛЕМКЕВИЧ

Рано в понеділок 14 лютого 1966 року у м. Кренфорд, Нью-Джерсі, США, на 73 році життя помер д-р Микола Шлемкевич — визначний культурний, громадський і політичний діяч, визначний публіцист, колишній член дирекції і головний редактор "Українського Видавництва" (Краків-Львів), колишній член Виконного Органу УНРади, лідер Союзу Українських Національних Демократів (СУНД), редактор і видавець журналу "Листи до приятелів".

Покійний д-р М. Шлемкевич народився 27 січня 1894 р. в родині священника в с. Пялява, Буцацького повіту. Західна Україна. У час російсько-німецької війни його разом з родиною вивезли на схід (1915 р.), але в часи революції він повернувся до Києва, де співпрацював у "Робітничій Газеті". По закінченні громадянської війни

повернувся в Галичину і виїхав на навчання у Віденський університет (Австрія), який закінчив у 1926 р. з дипломом доктора філософії, написавши й захистивши докторську дисертацію на тему "Істога філософії".

По закінченні навчання повертається в Галичину і співпрацює в "Літературно-науковому Віснику", якого видавав д-р Д. Донцов, підписуючи свої статті псевдонімом М. Іванейко. Пізніше редагував журнал УНДО "Проблеми". У 1938 р. НТШ видало його працю "Філософія". Коли Дмитро Палійв створив Фронт Національної Єдності, д-р М. Шлемкевич фактично займає становище ідеолога цієї групи, співпрацює в газеті "Українські Вісті" і в журналі "Перемога", що його видавав Д. Палійв. У час 2-ої св. війни д-р М. Шлемкевич працює на посаді редактора книжкових видань в "Українському Видавництві" Краків—Львів.

У Німеччині д-р М. Шлемкевич брав активну участь у реорганізації Українського Державного Центру і в творенні УНРади.

До США приїхав у 1949 р. і оселився в м. Єлизабет, Нью-Джерсі, дописував до української преси, співпрацював із СУНДОм тощо. Від березня 1953 р. і аж до самої смерті був видавцем і редактором журналу "Листи до Приятелів", який раніш був місячником, а останніми роками вже виходив раз на два місяці. Тут же, у США, видав кілька публіцистичних творів: "Українська синтеза чи українська громадянська війна", "Загублена українська людина", "Галичанство", збірку статей "Верхи, життя і творчість", "Українська душа", співпрацював також в "Енциклопедії Українознавства".

Покійний Микола Шлемкевич належав до відважних публіцистів. Він часто умів піти "проти течії", його писання збуджували думки читачів. Деякі його статті, як, наприклад, "Кадяло, ваша ексцеленце!", мали величезний успіх у читачів — вони сколихували застоїні води еміграційного суспільства і цим очищали його. Покійний Микола Шлемкевич умів гостро скаржати притискуванців-міщуків, які сидять у проводах багатьох наших політичних і громадських організацій та установ, і цілі табунні їхніх підлабузників, на яких ці "незамінні діячі" опираються. Важко сказати, що Покійний говорив завжди повним голосом, використав усі свої можливості. Може й ні, але треба ствердити, що на всі погрозні, на всі контратаки "незамінних" і "всезнаючих та непомильних" чиновників у ролі "батьків народу" він не відповідав відступом, а новими викриттями їх малізми. І в цьому чи не найбільша заслуга Покійного.

Смерть Миколи Шлемкевича — справді болюча й незамінна сьогодні втрата. Тим більше, що він міг, як, може, ніхто інший, і умів промовляти до своїх ближчих земляків і сьогодні важко знайти людину, яка б віддала все своє життя на оздоровлення нашого політичного, громадського й церковного життя. Українське громадянство ще довгі роки відчуватиме брак гострого пера й свіжої думки вдумливого публіциста й відважного журналіста, яким був Покійний д-р Микола Шлемкевич.

Вічна Йому пам'ять!

РЕД.

НАШЕ ЛИСТУВАННЯ

Вельмишановний Петре Кузьмовичу!

21 січня я вислала поштовим переказом 8.00 канадодоларів на передплату за двох нових передплатників на Ваш цінний журнал. Додаю тепер їх адреси. Починіть їм висилати з січня.

Маю до Вас ще одне прохання, а саме: прошу ласкаво видрукувати у Вашому журналі мою подяку, яку прикладаю.

З пошаною і привітом

Галина БАГРНА, Новий Ульм, Німеччина.

Складаю свою найсердечнішу подяку Вельмишановному редакторові Василеві Івановичу Гришкові за його велику працю — редагування роману мого чоловіка "Людина біжить над прірвою".

Дуже дякую також усім комітетам і жертводавцям, які своєю матеріальною допомогою уможливили вихід цього твору.

Так само сердечно дякую панові Я. Гніздовському за виготовлення обкладинки до книжки.

Окрема подяка технічному редакторові А. М. Глінінові і всім співробітникам в-ва "Українські Вісті" за працю над друком книжки, особливо панові Ю. Гнаткову за чисту друкарську роботу.

Галина БАГРНА

Наш співробітник О. Гай-Головко, який працює над антологією англійської канадської поезії в українському перекладі, яка частинами друкується в "Нових Днях", одержав від одного з найвизначніших канадських вчених і поетів проф. Ватсона Кіркконелла такого листа:

Дорогий Пане Гай-Головко, —

Грудневе число "Нових Днів" прибуло сьогодні, і я захоплений Вашою працею над моїми поезіями й біографією. Якщо цей зразок — частина Вашої антології канадської поезії в українському перекладі, то я задалегідь можу уявити собі справді дуже гарну книжку.

Я був дуже засмучений, коли з цього ж числа дізнався про смерть Степана Витвицького — президента Українського уряду в екзилі. Я сидів поруч з ним ми-

нулого травня під час церемоній біля Шевченкового пам'ятника у Вашингтоні, Д. К. Він виглядав тоді надто кволий, і я відчув, що він не на довго збереже себе.

З найкращими побажаннями в 1966 році лишаюся з глибокою щирістю до Вас,

Ватсон КІРККОНЕЛЛ

4-й З'їзд УЧИТЕЛІВ АВСТРАЛІЇ

25-27 грудня 1965 р. відбувся в Мельборні 4-ий Укр. Учительський З'їзд. У З'їзді взяли участь представники всіх стейтів Австралії, разом 66 осіб. У перший день З'їзд заслухав звіт уступаючої управи УЦШР, зокрема голови І. Брозницького. На сьогодні маємо в Австралії 38 шкіл, 127 вчителів, 1764 учні.

Наступного дня працювали три комісії. Заслухано низку доповідей, зокрема, пані Т. Бабій на тему "Методи навчання і подання матеріалу", пані Суховерська — "Методика викладання укр. мови", пані Свідерська — "Методика викладання літератури".

Третього дня відбулося пленарне засідання, де зроблено підсумки та різні ухвали щодо статуту УЦШР, підручників тощо. Також заслухали нові доповіді: пані Дейко — "Робота з читанками в молодших класах", Т. Пасічинського — "Наша молодь у модерному світі", Григорцева — "Організація самодіяльності школи, як засіб виховання дітей", Д. Нитченка — "Двомісячник книжки і преси та інші завдання", С. Ваврик — "Успіх нашої ідеї у вихованні волі й характеру", С. Горського — "Постать вчителя в школі та загальні завдання до зичовно-навчального процесу в початковій школі" та Є. Завалинського — "Вплив релігійного виховання на національне виховання". На подальші три роки З'їзд вибрав нову УЦШР на чолі з Т. Пасічинським. З'їзд також іменував пані М. Дейко почесним членом Української Центральної Шкільної Ради в подяку за довголітню працю в педагогічній ділянці.

На фоті учасники 4-го З'їзду Українських вчителів Австралії. У першому ряду сидять, починаючи зліва: Суховерська, Є. Була, Л. Михайлова, Д. Хіцляк, Т. Сірих, С. Горський, Т. Бабій, І. Брозницький — голова уступаючої УЦШР 1963—1965, Т. Пасічинський — нововибраний голова УЦШР, П. Лопата, Д. Нитченко — голова УЦШР в 1955—1963 роки, М. Дейко, М. Лещинська, І. Мамчак. Фото: І. Святківський.

УВАГА!

УВАГА!

МОНТРЕАЛЬ І ОКОЛИЦІ!

Вечір «Нових Днів» у Монреалі, поголошений у лютому числі на сторінці 10-й, перенесено на 19 березня ц. р. Усе лишається в силі, тільки змінено дату. Зроблено це у зв'язку з виступом студентського хору з Вінніпегу у Монреалі, що відбувся у плані централі КУК, як підготовка до святкування століття Канади.

НОВА ЛІКАРНЯ В ТОРОНТІ

Від 1957 року існує в Торонті на вул. Шербурн ч. 331 приватна лікарня братів Павла і Джона Рекаїв, двох малярських лікарів, що приїхали до Канади в 1950 р. Від 1 січня 1966 р. вона одержала чартер "Паблік Госпіталь". Заплановано новий будинок і все наймодерніше устаткування. Ця лікарня має назву — Централь Госпіталь. Вона має намір перш усього обслуговувати новокандців. Уже сьогодні особливий склад лікарні розмовляє 25 мовами.

Будова лікарні коштуватиме 4,108.099.00 дол. Приблизно половина цієї суми буде одержана від федерального уряду Канади, від провінційного уряду Онтаріо та міста, а решту — 2, 031.090.00 дол. мають дати збірки серед громадянства. Більшість коштів пожертвують великі канадські компанії: банки, телефонна компанія, фольксваген, броварня Карлінг та інші, але велику суму планується зібрати серед громадянства. Уже 12 етнічних груп, включилися в кампанію збірки фондів. До речі, перед ведуть малярська, німецька та балтійські етнічні групи. У центральному збірковому комітеті є й українці. У цій лікарні працює й наш лікар — д-р А. Волощук.

1 березня відбулася велика пресова конференція у цій справі, на яку, на жаль, наші редактори не прийшли: з українців був лише редактор "Нових Днів". Не дуже це добре, мабуть, бо живемо ж ми тут, то треба приймати участь у всьому житті Канади. Пресова конференція відбулася в готелі "Кінг Едвард". Відкрив її голова Ради Говернорів лікарні п. Альберт Галл (Торонто До-

мініон Банк). Із короткою, але змістовною промовою виступив також міністер охорони здоров'я Онтаріо д-р М. Б. Даймонд.

Усі пожертви на будову цієї лікарні звільнені від державного податку. Сподіваємось, що українці Торонто, як і завжди, зроблять свій добрий вклад у розбудові цього благородного закладу — пасти задніх нам не личить. Відділіть частину грошей, які маєте заплатити як державний податок, і пожертвуйте на лікарню. Гроші слати:

CENTRAL HOSPITAL DEVELOPMENT FUND
341 Sherbourne Street, Toronto 2, Ont.

НА НАШИХ ФОТАХ: угорі — міністер охорони здоров'я провінції Онтаріо д-р М. Б. Даймонд вітає редактора "Нових Днів" на пресовій конференції і захоплено розповідає йому про столицю України Київ, у якому він був минулого літа. унизу — проєкт будинку нової публічної лікарні на вул. Шербурн у Торонті.

MODERN HEATING

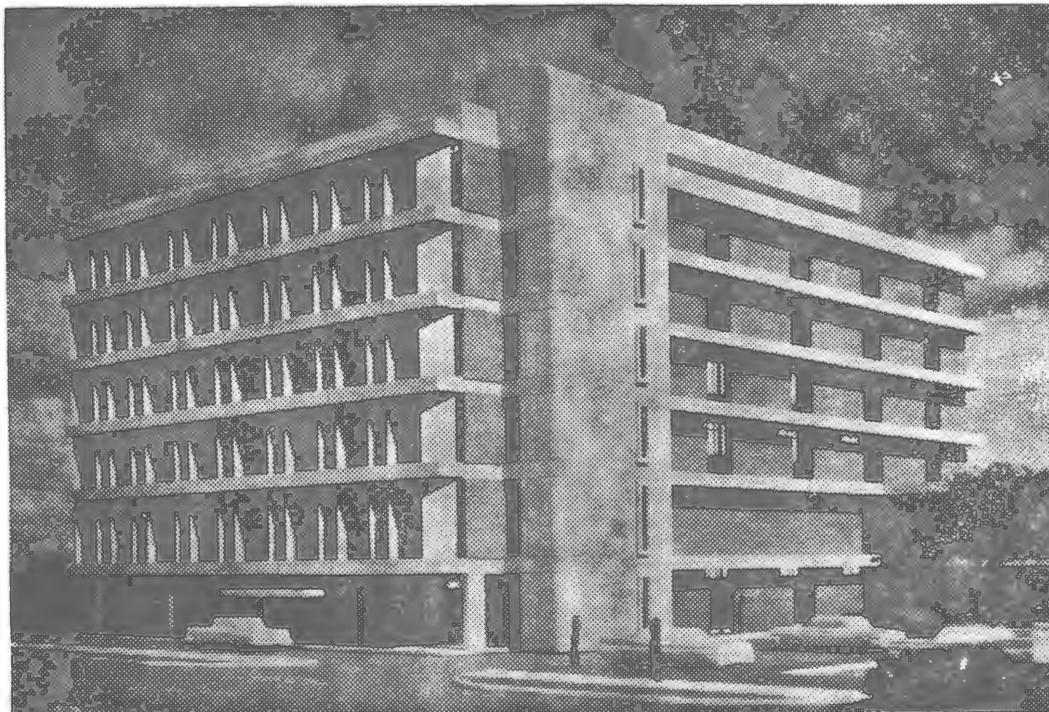
ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи

Оли Борнери та направи.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.
PHONE: EM 8-6602

УКРАЇНЬСЬКА МУЗИКА СЕРЕД ЧУЖИХ

На початку цього року компанія ARC Sound Ltd. видала три платівки з українськими піснями, інструментальними творами й танцями: 1. "Українка" — вибір українських пісень і музики, 2. "Коломійка" — 16 українських танців, 3. "Юкреніен Полька Тайм" — танці у виконанні "сенсаційної групи козаків" під керівництвом якогось Волтера Прочанина.

Усі три пластинки вийшли у серії "Інтернаціональні артисти". Дуже добрий запис, чудове виконання, гарні оправ. Закинути щось щодо техніки видання неможливо.

Щодо перших двох пластинок, то треба відзначити, що видавці виявили добрий смак у підборі творів. Все це твори у виконанні хорів і інструментальних ансамблів з України: ансамбль народних інструментів під керівництвом В. Кононенка, радіооркестра народних інструментів під керівництвом Г. Куляби, Закарпатський хор під керівництвом М. Кречка і П. Милославського та Підкарпатський хор під керівництвом О. Копосова та Я. Корчинського.

З пісень можна згадати відому "Марічку" (Д. Гнатюк і Підкарпатський хор), "Співаю, співаю", "Мав я раз дівчиноньку", "Ой на горі на високій" та цілий ряд інших. З інструментальних творів варто відзначити дві "Шумки" М. Завадського, варіяції на тему "Ой не світи, місяченьку" В. Заремби, а з танцювальної музики: "Коломійка", "Гуцулка", "Аркан", "Тропотянка", "Танець чабанів", "Голубар", "Увиванець" та інші. Танці приємні і якісно виконані.

Мабуть, через незнання української мови і, можливо, через брак доброї консультації у пісенному віночку, який названо весільним, є пара так званих, "кологоспних коломийок", які, хоч і як добре виконані, можуть бути неприємними більшості українських еміграційних любителів музики. Так само цей віночок чомусь названо піснюю "Варила баба лободу" — дуже таки прозаїчно!

Так само помилково пісню "Ой на горі, на високій"

("Ой на горі, на високій кучерявий доб стояв, під тим дубом кучерявим лозак дівча підмовляв") названо підкарпатською і зазначено, що її виконує Підкарпатський ансамбль під диригуванням Я. Корчинського, хоч, як кажуть, усі знаки на землі й на небі свідчать, що ця пісня походить з Правобережжя (Чернігівщина чи північна Полтавщина) і виконує її столичний хор під диригуванням покійного вже Г. Вільовки. На жаль, не маю сьогодні змоги точно це установити, але це характерне виконання саме для цього, а не якогось іншого нашого хору. Звичайно, ця чудова пісня від цього нічого не втратила, але неправильні інформації про неї, та ще й на пластинці, яку будуть купувати чужинці, дуже неприємне і фірма мала б застерегтись від подібних помилок у майбутньому.

Обидві пластинки довгограйні, надаються для кожного патефону, а як хто має "стеріофонік", то може влаштувати в себе в хаті цілий концерт розкішних хорів з першоякісними солістами та культурними оркестрами народних українських інструментів.

Третя пластинка — "Юкреніен Полька Тайм" — це танкові твори у виконанні американського типу танцювальної оркестри. Є любителі й такої музики. Як говорить реклама на пластинці, Валтер Прочанин та його козаки-танцюристи мали сенсаційну туру по США та Канаді. На жаль, ми цього ансамблю не знаємо, але з фота ми не бачимо культури в одягах: це справжня мішанина стилів і епох: оркестра — російські (чорні штани і якісь голубенькі косоворотки на випуск, підперезані шнурками), а є танцюристи — усе, що хочете, але не український одяг...

Та купивши цю пластинку, ви не бачитимете танцювальної групи Валтера Прочанина, а тільки слухатимете його оркестру. Любителі танців матимуть змогу прослухати 10 українських польок і два вальси у виконанні якісної американської танцювальної оркестри. А на доказ, що культура неподільна, себто, як її бракує в одягах, то її бракує і в чомусь іншому, матимете "український вальс" на слова... "музичного шедевр" "Водай ся когут збудув"... Другий вальс — "Пісня про рущиня".

Загально ж фірма ARC Саунд зробила нам добре діло, видавши три великих і гарних пластинки з українською музикою й піснями. Підтримати її почин варто всім, бо вона поширює нашу музичну культуру (маємо на увазі дві перші пластинки) у чужому нам світі.

П. ВОЛ.

ПЕРША УКРАЇНЬСЬКА ОПАЛОВА ФІРМА

Future Fuel Oil Ltd. & Service Station

945 Bloor St. West — Toronto, Ont.

24-ГОДИННА

СОЛІДНА

І СКОРА ОБСЛУГА.

Чищення і направка форнесів безплатна.

Скористайте з доброї нагоди і замовляйте оливу в нас.

Наші телефони:

Телефон біора: LE 6-3551 Уночі: RO 2-9494

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

(Продовження із 2-ої стор. обкладинки)

Худяк Андрій	10.00
Кривуцький В.	5.00
Зозуля Олександр	5.00
Цимбалістий В.	5.00
Китастиий Петро	5.00
Цюра Євген	5.00
Садовий Олександр	5.00
Чорний С.	5.00
Білецький С.	5.00
Баб'як Олег	5.00

Комітет у Детройті господарював дуже ощадно. Я навіть передбачав, що може там доведеться й доплатити щось, а вийшло навпаки... Сердечно спасибі всім детройтцям, зокрема п. П. Майсюрі за безкоштовний друк запрошень на вечір. П. Вол.

Кожна культурна людина мусить мати ПРАВОПИСНИЙ СЛОВНИК

Г. Голоскевича

Часто чуємо й читаємо, що в нас “невпорядкований правопис”, “не знаєш як написати”, тому “кожен мусить писати так, як він хоче” і т. д. Усе це неправда. Так говорять люди некультурні або ті, що свідомо шкодять.

Словник, якого рекомендуємо, має 40.000 слів. Його рекомендувала Українська Вільна Академія Наук у Нью-Йорку. Така рекомендація мусить зобов'язувати кожну чесну й культурну людину. Мавши такого словника, будете знати як писати й вимовляти 40,000 слів!

Словник гарно виданий, у гарній полотняній оправі із золотими витисками. Ціна — 4.50 дол. Замовляти:

KNYHOSPILKA

33 St. Marks Pl.

New York, N. Y. 10003, USA.

ДВА БАЛАКУНИ

Зустрілись два товариші на дорозі і давай вихвалитись:

- Мій брат завжди ходить без капелюха.
- Овва, а мій стрийко ходить без волосся.
- А в нашій хаті так тісно, що як сонце загляне крізь вікно, то треба виходити з хати.
- То ще ніщо! Наша хата така низенька, що мама не можуть пекти хліб, тільки коржі.

МАЛЯРСЬКИЙ КОНКУРС

Союз Українок Канади проголошує конкурс на малювання образів на тему життя української жінки в Канаді або на якусь загальну канадську тему. Найкращі образи Союз Українок відбере на проєкт до Сторіччя Канади.

У конкурсі можуть взяти участь усі українські мистці-маляри, які живуть у Канаді.

Просимо вислати довільне число образів, подавши ціну кожного образу, не пізніше 1-го березня 1967 р. на адресу:

W & W ART GALLERY

223 Bloor St. W., Toronto, Ontario.

За інформаціями просимо вдаватися до Комітету на таку адресу:

Mrs. J. BALAN,

4001 Dufferin St., Downsview, Ontario.

ACADIAN РЕКОМЕНДУЄ СВОЮ НАПОЮ “SEVEN SEAS”

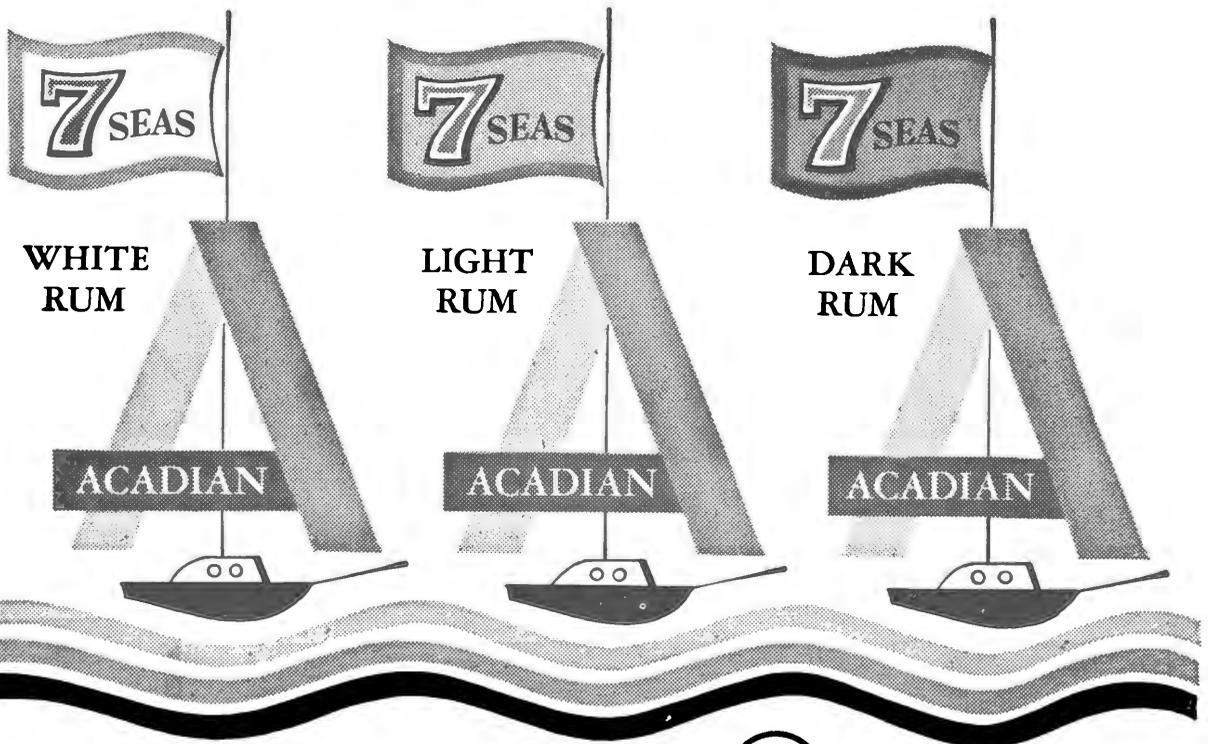
...она пливе до вас із славної
...ошкотської долини Акадія-
...іс, щоб задовольнити ваш
...найкращим ромом, який
...колибудь пили.

...РОМ “SEVEN SEAS”
(білий, ясний або темний)

ВКЛЮЧІТЬ РОМ
ACADIAN

...на список своїх закупів ще
...згодні.

Перший на списку в Онтаріо
...для людей, які розуміються в
...напоях)

ACADIAN DISTILLERS
BRIDGETOWN, NOVA SCOTIA

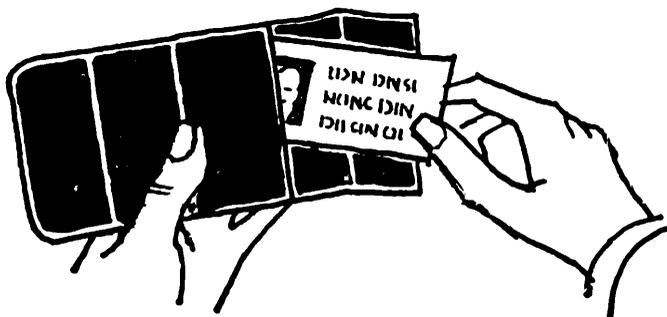
Mr. A. Chudiak 211
19940 Goddard Ave.
Detroit, Mich. 48234

POSTAGE PAID AT TORONTO

МОЖЕТЕ ОДЕРЖАТИ СВДОЦТВО ПРО КАНАДСЬКЕ ГРОМАДЯНСТВО В МІНІАТЮРНІЙ ФОРМІ

Мініатюрне свідоцтво про канадське громадянство може отримати кожний канадський громадянин. Це маленьке свідоцтво, на якому є фотографія й підпис власника, є загально прийнятим доказом ідентифікації. Його можна легко носити в кишені або в гаманці. Це зручне свідоцтво коштує два долари.

Якщо б Ви хотіли дізнатись більше про ці свідоцтва про канадське громадянство, і як їх замовляти, зверніться до найближчого Суду Канадського Громадянства (Court of Canadian Citizenship).

Службовці Суду радо Вам допоможуть. Якщо Вам зручніше, то пишіть до:

The Registrar of Canadian Citizenship,
Department of Citizenship and Immigration,
Ottawa, Ontario.

Суди Канадського Громадянства є в таких місцевостях:

Moncton, N. B., Montreal, P. Q., Ottawa, Toronto, Hamilton, St. Catharines, Kitchener, London, and Windsor, Ont., Winnipeg, Man., Edmonton and Calgary, Alta., and Vancouver, B. C.

JEAN MARCHAND
Міністер Громадянства та Іміграції